

THE HISTORY OF THE
REIGN OF KING
HENRY THE SEVENTH
BY
JAMES HALLAM, ESQ.
OF LINCOLN'S INN
IN TWO VOLUMES.
LONDON:
PRINTED BY J. JOHNSON, ST. PAUL'S CHURCH-YARD, 1795.

185825

P. o. hung.

324. ~~4~~

ÖLELKEZŐ GONDOLATOK

PRÓZA ÉS VERS

IRTA

ASZLÁNYI DEZSŐ

"P Á T R I A"

IROD. VÁLL.

ÉS NYOMDAI

RÉSZV.-TÁRS.

BUDAPESTEN

1 9 0 6

Ára füzve 2 kor.
Vászonkötésben 3 kor.

ÖLELKEZŐ GONDOLATOK

PRÓZA ÉS VERS

IRTA

ASZLÁNYI DEZSŐ

"P Á T R I A"

IROD. VÁLL.

ÉS NYOMDAI

RÉSZV.-TÁRS.

BUDAPESTEN

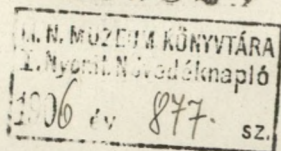
1 9 0 6

A szerző tulajdona
Minden jog fentartva

185825

Előszó.

Nem érdemem, hanem sorsom, vagy talán végzetem, hogy poézissel van átítatva szívem és agyam s ezeknek erejével ott látom minden sötét felhő mellett a kikandikáló napsugarat, — a halál mellett a születést — a rombolás mellett a fáradhatatlan alkotást, teremtetést, — a sötét múlt mellett a reményszínű biztató jövőt.

A legnagyobb tudós mester: a teremtető őserő és a legnagyobb művész: az örökké alkotó Természetnek hű fia és rajongó imádója vagyok tudatosan, — világos értelemmel és teljes ösmeretével annak az őstörvénynek, mely bennünket: világparányokat mozgat és irányít.

Önigazolásomul kell előrebecsátanom e picziny autophotographiát, hogy jóelőre élet vágjam a modernség porhanyó mázával tündöklő és orrfintorgató kritikának, mely az érzelmi, eszményi irányt kitörülte szótárából és kézzel-lábbal küzd Istene, Teremtője és minden őstörvény ellen, melynek korlátait pedig a világ legnagyobb elméi is

alig hogy megközelíteni merészelték, de törpe elméket már annak gondolata is megszedít. Lehet, hogy e megszedüléstől olyan zavarosak a mostani világnézetek!

A világos elme, eszmény és érzelem harmóniáját keresem. A gondolatok és érzelmek nemes összhangját művészi tökélyben egy lapra festeni! Ez az eszme lelkesít és vezet.

Érzem az egyedüllétet, de nem fájlalom az elhagyatottságot. Kivárom e nagy erjedés végét és eredményeit nyugodt biztonsággal.

A mai ember nem ér rá eszmélni! Pillangó életet él; végig iramodik az életen, élvezi a pillanatot és hódol az ösztönöknek.

Újat keres hitben, szerelemben, művészetben s a társadalmi élet minden megnyilatkozásában és újnak, érdekesnek hiszi és becsüli a modernség minden lehetetlen banalitását.

De lássuk csak, micsoda hát voltaképpen e zavaros forrongás minden téren:

Semmi egyéb, mint az öregek maradi gondolkozásának még el nem döntött mérkőzése a helyet és érvényesülést kereső friss nemzedék térfoglalásával szemben.

Amaz a csoport nem tágit az ő kormos, szurtos, ősi várfalai mögül és hatalmas tudatában nyugodtan állja a védsánczokat.

Emennek a csoportnak éles fegyverénél egyebe nem lévén, harczmodora türelmetlen ideges és megfontolatlan, akár a kiéhezett

emberé, ki nem akar a kenyérkiosztásra várni, hanem maga rohan érte.

Őrségváltás ez zenebonával, nagy dobbal, fokozva az érvényesülni akarás zajos szóváltása által. Tehát átmeneti állapot.

Az ily társadalmi forrongásnak, melylyel karöltve szokott haladni a művészetek s az irodalom művelőinek szerteválása és pártraszakadása, — secessiója is — legyen az puskaporos vagy véres — üdítő hatása soha nem marad el.

Egy perzsa szólás-mondás azt tartja, hogy :

„Nyomorban érik a férfierény,
A tűzben tisztul az arany s ezüst“.

Ez a bölcs igazság megnyugtathatja a társadalmi dulakodástól rettegőket is, mert hiszen szebb, tisztultabb erkölcsök és világnézetek következnek utána.

E szempontokat ügyelve, nem zavar engem semmikép, ha a rohanvást élő és futólépésben kritizáló modernség elmaradottnak vagy az őszi madárköltözéskor itt felejtett karácsonyi fecskének tart; mert meggyőződésem, hogy én a visszatérő romantikus, eszményi iránynak (egyelőre csak néhányadmagammal járó) előörse, ábrándozó dalosa vagyok; mögöttem látom azonban az ököllel kivívott előtérben csillogó telivér moderneket műfölnyükkal és talmi nagyságukkal.

merev klasszicizmusával vagy a mostani epigonsecessiójával?

Ilyen valójában az életünk! Ilyen a társadalmunk!

A négy évszak vetített képét ott látjuk a korszakok vedléseiben, csupán csak más számarányokban.

Kiindulva az idealizmusból, idővel meg-
unja az emberiség s édeskés, émelygős,
unalmas és kopottnak találja; belemerül a
realizmusnak kizárólag csak a kézzel tapint-
hatót értékelő, anyagbálványozó szertelen-
ségébe s onnét a test csömörével ismét csak
visszatér az ősfényhez: az örök napsugár-
hoz, a hitben, szeretetben és szerelemben
gyökerező eszményi irányhoz.

Én a korszakok ellipsisének visszatérő
vonalan haladok; a múlt korok idealistái
mögött, de a jelenkor lelkeitagadó, anyag-
bálványozó realistái előtt!

Az „ölelkező gondolatok“ s „csókolódzó
eszméknek“ lelkem üdeségével összefont e
szerény bokrétáját nyujtom szeretettel azok-
nak, kik az Istent alkotásaiban imádják s
tisztelik, nem pedig önmagukban!

A szerző.

Virágéréskor!

Im' itt! Ide tűzöm a lelki virágom!
Termelte az Ég s az örök kikelet;
Élet- delelőn üde dal a világom, —
Szép lány sugaras szeme hajt rügyeket.

Nem kérdi tavaszkor a hím csalogány se:
Hallgatja-e más is a kék dalait?
Párját megigézve, gyönyörtanya fészke,
És hagyja röpülni az Ég madarit.

Vajj' kérdi-e rózsafa rügyfakadáskor:
Kit bódít el illata majd a virágnak?
Méltó lesz-e rája s az Édeni mámor
Vesztére lehetne e szüzi leánynak?

Lányszem sugarába' fogamzik az ének,
Onnét a szivemben a lángszerelem;
Bimbóba fakadva szerelme szivének,
Hú képe: a párta, szíromlevelen.

Bimbói szivemnek, a szélnek eresztve, —
Kísér titeket sok erős akarat;
Mint pille virágra, — repülve szívekbe, —
Visszhangon e szív üde kéje fakad.

A közizlések, erkölcsi felfogások és mű-
irányok kevesektől értett változásait én az
eredő okokból igyekszem indokolni és ez
elmélkedésemben a legvilágosabberedményre
jutottam.

Nézzük csak az évszakok változatait:

A tavasznak örvend ugyebár minden
bogár? A hosszú nyarat azonban szépségei
mellett is lassan megunjuk olvasztó hevével
és szinte ábrándosan gondolunk a téli esték
mécses szobácskáira, fényes szalonjai és
táncztermeire. S a farsang végét még alig
értük el, már minden gondolatunkat ismét
a közeledő tavasznak varázsa köti le. Mintha
csak belőlünk is új rügyeket fakasztana, új
bimbókat nyílasztana! Rabjai vagyunk az
örökifjú tavasz aranyezüst napsugarainak.

Igy kapcsolta az őstermészet az örökké
változó és visszatérő évszakokat szorosan
egymáshoz és így kapcsolódik az ember
egész lényével, szokásaival, hajlamaival, tár-
sadalmi rendjével, irodalma és művészetével
az örökké változó és örökké visszatérő év-
szakokhoz.

Aminthogy nem láttunk még esztendőig
egyfolytában tartó telet, úgy ama fennen
hirdetett és minden vonalon nevelt száraz-
realizmus sem fogja egy emberöltőnek csak
egy kis évszakát is túlélni.

Viszont elfojtani sem lehet azt, aminek a

főnt rajzolt okoknál fogva be kell következnie. Hiszen már Linné megállapította, hogy

„Natura non facit saltus“

S itt egy más közvetlenebbül szemlélhető kép tárul elém:

A forró nyári naptól eltikkadva egy hatalmas írdatlan farengetegbe lépek s megyek, megyek a belsejébe, mint aki a lángnyelvek elől a hús pataknak ront.

Az erdő azonban széles, hosszú; óriási lombozatú fái még átszűrődni sem engedik a nap sugarát s ami kezdetben kellemesen üdített: az erdő nyirkos rideg légköre kezd terhemre lenni.

A másik végén a farengeteg pereméről felém tolakodó világosság és közelebb jöve, egy-egy beszökkent sugárkéve a nap korongjáról, szinte friss kedvet önt belém és úgy üdvözlöm, mint a tenger utasa a rég nem látott szárazföldet.

Új életet, új vágyat, friss tetterőt sütött a viszontlátott isteni napsugár reám.

Nos, hát ki nem látja még ez őserdő (vagy lett légyen fejedelmi park) elején és végén ugyanannak a napsugaraknak a kétféle hatását és megújhodását?

Ki nem látja itt is, ott is az éltető, lelketadó idealizmust? A fatömeg sűrűjében pedig a száraz realizmust: ókori renaissance-ával,

SZERELEM A TÖRVÉNYKÖNYVBEN

Szereltem a törvénykönyvben.

Párbeszéd két jelenetben.

IRÉNKE 18 éves múlt.

LUJZIKA 18 éves lesz.

JULISKA majdnem 19 éves

KORNÉL: divatbáb uracs (Gigerli).

JANI: művelt, értelmes ifjú plátói hajlamokkal.

PÁL úr: európai műveltségű komoly férfiú, saját-szerű extrém nézetekkel.

I.

PÁL: Képzeljék csak, már meg mi jut eszükbe a nyughatatlan vérű francziáknak! Legujabban a szerelmet, az úri társadalomnak ezt a mostoha, minden jobb körökből kitiltott gyermekét akarják törvénybe iktatni!

IRÉNKE (mosolygó szemekkel behizelgő csicsergő hangon): Jaj Istenkém, csak azt ne tegyék! Hiszen már így is annyira megrendszabályozták ezt a valamit, amit szerelmenek nevezünk, hogy maholnap börtönre vetik a szerelmeseket.

LUJZIKA (kaczér ajkbiggyesztéssel): Mit is akarhatnának azzal? A szerelem ma csak üres fogalom; valójában alig is létezik. Népmondák s írások őrzik emlékét. Annak az újforma törvénynek mi dolga sem akadna!

Vagy talán a törvénczikkeknek is reklámot akarnak csapni s azért választották ezt a világ teremtmése óta koptatott, de még mindig hatásos szót czégérnek!?

JULISKA (mély érzéssel, növekedő hévvel): Édeskéim, ti e pillanatban vagy árva liliomok vagytok, vagy a kiábrándulás átmeneti fájdalma szorongatja szivecskéteket, különben nem tagadhatnátok meg annak létezését, ami örökké élni és éltetni fog, bármerre forduljon is a társadalom figyelme vagy ízlése. Akár üldözik, akár őrzik; a szerelem igenis van és örökké él!

IRÉNKE és LUJZI egyszerre: A te szívedet lelkem meg aligha nem nagyon meglegyintette a szerelem lángja, hogy annyira védelmedbe veszed! Csak jól vigyázz, hogy meg ne pörkölje pillangó-szárnyaidat!

JULISKA (fülig elpirulva, zavarban): Ne... nem... azaz igen, azt akarom csak mondani, hogy ez nekem ugyanolyszabad nézetem, mint a ti ellentétes véleményetek s egész ártatlan vagyok abban, hogy kivételesen nem tudunk egyetérteni. De hát tu'ajdonképen mi is az a francziák szenzációs ötlete?

Védelmükbe óhajtják venni a szerelmet, vagy pedig végkép száműzni?

Beszélje el nekünk Pál úr a részleteket! Igen?

PÁL: És ha Don Quichotte-ot kellene egy

lélekzetre végigolvasnom... vajjon ellentudnék-e állni ilyen bájos angyal felszólításának!?

IRÉN és LUJZA egyszerre: Ihol-e — most bizonyára bennünket akar megczáfolni, hogy a szerelmes hangba csapott át!

JULISKA: Ne csufoljatok már minden tréfás bókolást szerelemnek. Hisz eképpen minden czilinderkalap-szellőztetés, meg udvarias kisztihand már szerelmet jelentene.

(Mindhárman majdnem egyszerre): Halljuk... no beszélje el mit is akarnak a szellemes francziák!

PÁL: Változik, halad minden rohanó lépésben és minden haladás előharczosai, a francziák átlátták, hogy a 100 esztendő „Code Napoléon” is megérett az alapos reformálásra. Magukat: jövőendő honanyákat...

(A leánykák közbevágva): Jaj! maga szemtelen... (Bájos pír lepi el mindnyájuk arczát.)

KORNÉL: Dehát kérrem kisasszonykák, hiszen ez á váló igazság. Mirre váló áz á náiv szégyenlősség. Előbb-utóbb...

(A leánykák feléje rohannak s befogják a száját): Elég! a többire nem vagyunk kíváncsiak. Folytassa Pál úr; de becsülje ám meg magát, mert különben itt hagyjuk és beszélhet a négy falnak tovább!

PÁL: Hol is hagytam el? Hát magukat, hófehér kis galambokat, csupán az érdekelheti, ami a házasságjog reformjára vonatkozik. Nevezetes a dologban, hogy szemben az eddigi gyakorlattal, a komoly jogtudósok mellé meginvitáltak egy sereg művészt, költőt, író; így együtt tanácskoznak az érdekes bizottságban Hervieux Pál elnöklete alatt Prevost és Brioux meg egyéb nevezetességek.

KORNÉL: Áprropos, úgy emlékszem, még az orvosokat is belevonták a tárgyalásba.

PÁL: Bele bizony, hanem csakhamar ki is vonták őket belőle. Néhány orvos ugyanis azt proponálta, hogy a válási okok közé az örületet is belevegyék. Ámde a vita a fölött, hogy hol kezdődik és hol végződik a gyógyíthatlan örület, nem vezetett eredményre.

Egyébként azt tartom, hogy az orvosokkal nem ajánlatos a szerelemmel összefüggő kérdésekről vitázni. Őket úgy hatalmába vette már a bacillománia, hogy legujabban már a szerelem bacillusait is fölfedezték és hír szerint dr. Koch nagyban főzi már a szérumot is ellene.

IRÉNKE: Kell is oda szérum! Hiszen kiírtja a társadalmi rend még a magját is.

Spekuláljanak ki inkább valami antiszérumot.

JANI: Nem akarom a francia orvosok álláspontját védeni, de igenis állítom, hogy a szerelemnek meg a másik nem iránti közönynek is van tényleg széruma.

KORNÉL: No erre már én is kíváncsi vagyok.

JANI: Elmondom; tudományos kérdés az egész, pikantéria nélkül; remélem tehát, hogy nem lesz műszemérmes jelenet?! Ha fészkelődnek beszédem alatt, úgy azt fogom hinni, hogy nem modern és nem művelt leánykák. Pirulni szabad, csak a fejcskéiket ne dugják össze, mert én háborítlanul gyönyörködni akarok ez angyaltrióban.

Ez a kép lelkesít előadásomban.

A LEÁNYKÁK: Jók leszünk . . . . . ígérjük, kezdje meg már a előadását tanár úr!

JANI: Ösmerjük ugyebár a magnességet is, meg a szerelmet is? De mindkettőt csak hatásában, jelenségeiben; eredetét, mibenlétét még nem tudta a természettudomány szabatosan megállapítani. Én itt csak az élő lények delejes vonzódásával kívánok foglalkozni és erre nézve eddigelé a legmegközelítőbb meghatározás az illat-theória.

IRÈNKE: Illat-teória? Hát az ugyan mi fán termett? Nem elég annyit tudni, hogy az orgona, ibolya, jáczint, jázmin, heliotrop vagy a rózsa kedvesen illatozik, vajjon mi-nek ehhez teória? A tudósok is olyan

egyenlő két rózsája és nincs két teljesen mindenben egyforma nőalakja sem.

Maga Madách, — ki Évától kezdve a kihülő félben levő föld utolsó eszkimó aszszonyáig a szerelem gondolatára építette föl az emberiség múlt és jövő sorsát, — megénekelte Hippíával ez örök egyformatlanságot:

Borral, szerelemmel
Eltelni sohsem kell;
Minden leánynak
Más a varázsa stb.

Nos hát ebben a millió változatosságot nyújtó csókéhes Édenkertben, ezer kínálkozó, csábító kísértésnek kitéve kell az erős nem minden egyes tagjának az ő oldalbordájából kipattantott Évát fölfedezni.

Ennek a milliónyi különböző rózsaszálnak csak úgy van igaz becse, ha ugyanannyi teremtetett lény van, kinek az ő bája és illata iránt megvan a kellő érzéke.

Mesés bölcsen van a nagy természetben minden elrendezve. Nincs olyan szép és jó a teremtésben (legyen az anyag vagy csak eszme) aminek ne lenne élvezője, gyönyörködője, fogyasztója és fölélője.

Maga a virágillat, ami alig sűrűbb egy tömör gondolatnál, a pillangótól kezdve a legfejlettebb lényig: az emberig, minden élőlényre hatást gyakorol s pedig oly hatást,

hogy bizvást mondhatnók, hogy ez adja meg az első és legerősebb lendületet, a sarkalást a szerves életnek a tovább alkotásra.

Itt látjuk az ideális fáradhatlan anyagcserét.

Elmerülve járok körül a szabad természetben s egyszerre megcsapja az orrom valami villanyozó lelketadó virágillat, odanézek s a látása is gyönyörködtet ez öntudatlanul hódító virágnak.

Lássák hát, hogy itt sem a külalak bája, sem a virágaether nem vész kárba. Megmagyarázhatlan hatást gyakorol mindkettő a szagló és látó érzékek segélyével az agysejtjeimre, — az ihlet e pillanatában megfogamzik az agysejt s megszületik egy eszme, egy gondolat, mely egyszer szép, máskor hasznos, de mindig eszményi érték.

Lerajzoltam ime a teremő anyagcserének eszmei örökútját.

Ugyanígy teremt az élet életet, az anyag anyagot.

II.

JULISKA: Én úgy érzem magam, mint ha fizika-órán volnék. Figyelek a tanár uram előadására, de mi tűrés-tagadás felét se értem.

KORNÉL: Mágám is jobb szerretnék márr válámi hángulátos társasjátékot, mint ez akadémiai előadást.

IRÉNKE: De nem addig van az, ha már

szószaporítók lesznek, akárcsak a kofaaszonyok.

JANI: Vannak ám a mi paradicsomunknak olyan rózsái is, melyek nem észrevehetően illatoznak és mégis jobban bódítanak illattukkal a kinyílt tearózsánál.

JULISKA: Vajjon hol teremnek azok??

JANI: Itt, enszemeim előtt is csábító pompában virul három s már most tudják-e, hogy hol terem ez istenien szép rózsafaj?

PÁL: A legnemesebb szerelem ölében! És minél eszményibb és harmonikusabb volt a teremtő szerelem, annál bájolóbbak bimbóhajtásai.

JULISKA: Hiszen maguk kész poéták, vagy álnok hizelkedők! Azt hiszik úgy-e, hogy ily széptevéssel egy-kettőre lefegyverzik az érző szívű gyenge leányokat?

PÁL: Ha félbe nem szakítja a befejezetlen mondatot, úgy bizonyára más véleményen volna közbeszólásom felől.

Azt akartam még befejezésül mondani, hogy viszont a természetellenesen és szerelem nélküli egyesülésekből sarjadzó virágok rendesen korcsok lesznek vagy szépséghibákkal terhelten látják meg a napvilágot.

Korunknak egyik legnagyobb tévedése, hogy a tulságos anyagiassággal karöltve s a természettudományok rengetek lépéseitől elkapatva, a szerelem fogalmát úgy kezeli,

mintha annak csak a poéták agyában volna létjogosultsága!

Én ennek tulajdonítom azt a sajnálatos eredményt, mely igazolja, hogy a mai kultúrtársadalom öthatod része csupa félelembe-rekből áll, kik kapzsi ösztönéletet élnek, az erkölcs nemességének és a nagyszabású karaktervonásoknak teljes hiányával. Ezeknek apja, anyja rideg számításból párosodott!

Erre esküt teszek. Tehát a hizelkedés gyanúja nélkül elhihetik nékem, hogy maguknak mindhármuknak a való szerelem volt teremtető édesanyja és azért üdék, szépek, frissek, mint a harmatöntözte, napsugár-csókolta illatos kerti virág!

JANI: No hála az égnek, hogy végre ismét szóhoz jutok: Tudják ugy-e, hogy ahány virág, ahány rózsza, annyiféle illat.

Linnée tíz rózsafajt különböztetett meg, Lindner már 102, Wallroth 135 és Steudel 217 fajtát ismert, de ma már a sok kereszteződés és újabb időben alkalmazott műporzás által a különféle fajok száma az ezrekbe is mehet.

Nevezetes azonban az, hogy egy és ugyanazon fajból 2 külön tövön termett rózsza illatában vagy színében is lesz mindig egy gondolatnyi kis eltérés.

Nincs a világnak teljesen, minden atómra

eddig türelemmel hallgattuk, hát látni akarjuk a kérdés magvát is.

LUJZIKA: (elfojt egy természetes ásítást).

JULISLA, IRÉNKE: (nagy lélegzetet vesznek.)

JANI: Nem értettek maguk az iskolában se mindent, amit hiba nélkül bevágtak és még se tagadhatják, hogy később hasznukra vált, mert érettebb észszel felfogták a dolgok lényegét. Fejlődő emberkéknél két külön álló dolog a tanulás és a megértés. Az egyik a munka, másik az eredmény. A ma ültetett csemetefa is csak évek múltán hoz gyümölcsöt.

Mit is tudnának maguk még a teremtésről!?

Ma meghallgatják ásítózva, holnap pedig megértik és megeshet, hogy egyszer valamikor még szellemesnek is fognak tartani előadásomért.

KORNÉL: Megálljunk csák! Ván egy eszmém!

PÁL: (félre: Azt se hittem volna, hogy ily pedansul elegáns koczkás kabátból még eszmék is pattanhatnak ki.)

Vajjon mi lenne az?

KORNÉL: Hogy há áz illátok hátarrozzák meg á szerelmet, ákkorr á nőknek csák kis megfigyelés kell és ruhájukat, zsebkendőjüket oly illáttál itátják meg, mely a kiszemelt férfi ízlésének megfelel és kész á hódítás.

JANI: Erre akartam éppen reátérni, de ön

megelőzött. Ez így is van: Ezért ma már meg kell különböztetni a természetes és a műúton előidézett vonzalmat.

Ott, ahol a természetesség a maga ártatlanságában, naiv közvetlenségében létezik még, tudniillik az istenadta nép és az egyszerűbb polgárok körében, — ott él és uralkodik még a szerelem ősi nemes formájában.

A modern úri körökben azonban az ipar elhódított mindent a természettől. Az arcz a mázolóipart, a fej a fodrász- és festőipart az alak lábtól nyakig a szabó, a cipész a divatárú és harisnyakötő ipart dicséri.

Van aztán soványító, kövérítő, testegyesítő és észgörbítő, masszírozó és sok más antiplasztikai nagyipar, mely mindent alakít, változtat, de a természetességet nem tűri sehol!

PÁL: Túlszigorúak ne legyünk a természettel felvett verseny megítélésében, mert figyelembe kell venni, hogy a tudomány száz kérdésben már függetlenítette magát az alkotó természet problematikus áldásától.

Nem kénytelen ma már a jó gabona vagy gyümölcstermésre várni összetett kézzel, mert például az alkoholt már a fából, fűrészporból is elő tudja állítani. Erre a kutató ész és az életösztön vezette rá az embert. És ha a fejérnyét is elő fogják állíthatni a

föld testében állandó alakban előforduló anyagokból, például a szénből, úgy a nem ritkán előforduló rossz esztendők sem lesznek oly rettegett rémei az emberiségnek.

Nem is versenyt folytat a kutató tudomány a természettel, mint inkább ellesi az ő végzett nagy munkáját és azt utánozni igyekszik, hogy hasznára fordítsa.

JANI: De az már csak elbizakodottság, mikor az embert magát is formájában, lényegében végkép el akarja szakítani az anyatermészettől! Míg a természettudomány nem képes a kis homunkulust, vagy akár csak egy iczi-piczi kis élő nyulat a laboratóriumában tudományos apparatusával teremteni, addig erőszakosnak tartom azt a törekvést, melylyel az embert valóságos ugró-mozgó dróton ránczigált bábbá akarja átformálni.

PÁL: Mivel épp az illatokról volt szó, hát lehetetlen, hogy ne ejtse az embert respecáló bámulatba, például az a mélyreható munka, melylyel még az illatok keletkezését és terjedését is elleste a tudomány a növényektől. E megismeréssel egyszersmint a nehézségeket is átlátta, melyek az illatok sűrítését, azaz folyó testben való előállítását akadályozzák, vagy megdrágítják.

Igy kifürkészte a természettudomány, hogy a narancsfa eddigelé megismert háromféle illó anyagot tartalmaz: virága a neroli ola-

jat, levele a petit grain olajat és a gyümölcs-héja a portugál olajat.

Kifürkészte továbbá, hogy míg a legtöbb növény csakis nappal illatozik, viszont egyesek, mint a *cestrum nocturnum*, (éjjeli kalapácsvirág) a *lychnis vespertina* (estéli kakukszegfű) stb. csak éjjel bocsátja ki illatát, vagy ilyen a mi kertjeinkben is jól ismert „szomorú Estike“ vagy éjjeli viola (*Hesperis tristis*) melynek piros erezetű sárga virágja szintén csak éjjel illatozik.

A *cacalia septentrionalis* (éjféli bojtika) pedig csak a napsugárban illatozik; tartsunk ernyőt fölé és azonnal megszűnik az illata.

Sőt még azt is kinyomozta az impozáns tudományszomj, hogy az „éj királynéja“ (*cereus grandiflorus*) nem állandóan, hanem periodikusan, fél-félórai időközben fejleszt illatot.

Az ember kutató elméje azonban e tapasztalatoknál nem áll meg csudálkozva, hanem megkísérli függetlenül a kert virágaitól, mind ez illatot saját vegykonyhájában önállóan, nagyobb tömegben és rövidebb idő alatt előállítani, mint arra a virág maga képes.

Igy készít ma már a kémia például: ananas szagu aethert úgy, hogy vajat elszappanosít, mit borszeszszel destillálván, azután kénsavval kezel.

Valeriánsavas nátronnak borszeszszel és

kénsavval való destillálása útján pedig a legfinomabb gránát alma illatával bíró alma aethert készíti s így tovább.

JANI: Én nem kicsinylem ez eredményeket, de ez inkább mellettem bizonyít. Az előttem szóló előadásából láthatják édeskéim (a leánykák fészkelődnek), hogy nem csak a nőket hamisítják műillatokkal, hanem a drága pénzen árult ibolya-, orgona-, vagy gyöngyvirág-parfüm maga is hamis és holmi lúgból, szappanból vagy más kotyvalékból keverés útján lesz előállítva.

JULISKA: Érdekes magyarázatába belemelegedve tán észre se vette azt a bizalmas hangot, melybe átcsapott holmi „édes” megszólítással. Kénytelen vagyok e miatt hármunk nevében meginteni!

JANI: Legalább kedves alkalmat ad ezzel a védekezésre. Erős akaratú, tudatos egyén vagyok s jellemem úgy érzem, hogy szilárd mint az öntött acél, de lelkemre mondom, hogy még a platina is vajjá puhulna szemek lángsugarában, ha szíve volna. Vajjon nem érzik-e, hogy ez az én gyöngeségem inkább az önök szépségének a hatalma, az ereje?!

JULISKA (negédesen): Ugyan menjen, maga kiállhatatlan hízalgő!

JANI: Sosem voltam ennél őszintébb! Sőt láthatják zavaromat is. Nem csoda, ha a

gondolatom is megolvad bájos tekintetükben. De hol is hagytam el hát?! Igaz a műszerelemre kell már most térnem.

Mi férfiak ebben sokkal többet mondhatunk, mint a nők.

Én például szeretem az ibolya illatot; színekben pedig a gyöngéd világos kék és halvány rózsaszínt kedvelem.

Ezzel az illattal és ily színű csinos öltözkéssel örök rabjává tehetne akármelyikük és ha ma szilaj vagyok, mint a szellővel versenyt repülő hortobágyi csikós, szemeiknek, e színeknek és ez illatnak hatása alatt talán pár nap alatt kezes bárány lennék!

Az egyén jelenségének hatásához tessék hozzáképzelní egy pár rózsaszín levélkét, mely szintén ibolyaillattal van permetezve; egy kölcsön adott hangjegyfüzetet, egy egy könyvet, mely mind egyenként emlékeztet parfümjével az édes tulajdonosára.

Ha utcán, színházban, a szabad mezőn, szalonban vagy bárhol meglegyinti orromat egy kis ibolya-illatú szellőcske, úgy rögtön megújul képzeletemben minden mozdulata, minden elejtett szava, bája, varázsa, annak a nőnek, kinek láttára ugyanily illatkörben a szerelem szívemben megfogamzott!

Száz közül 60 ember hitetlenül csóválni fogja erre a fejét, mert ennek megértése a jünom érzés és finom érzékek föltételéhez

van kötve, de még a világos érzékűek között is igen sok lesz, kinek a szagló szervei a mértéktelen dohányzástól és egyéb hátrányos befolyástól teljesen eltompultak.

Nem is kívánhatjuk, hogy a süket ember a zene andalító hangjaitól olvadozzon s a vaktól sem kérhetek festészeti műremekről tetszés vagy nemtetszés nyilvánítást, amint-hogy a kérges kezű embernek is mindegy lehet akár selyembársonyt, akár durva forgácsot adok a kezébe. Nemde?

És ha száz közül 99 ember tagadja az illatok mély gyökeres hatását a kedélyre, hangulatra, cselekedetre, elhatározásra és legfőképp a szerelemérzetre, még akkor is megdönthetetlen tények előtt állunk, s mit az évezredes ősök csak sejtettek, korunk a tudománynak, s a gyűjtött tapasztalatoknak egybevetésével pozitív alapon fel fog építeni, teljesen meg fog világítani!

KORNÉL: Mágám láttam jó multkor egy tüdőgyulladás és influenzát kihevert életerős férfit, ki bekötött szemmel 2 lépésről fölismerte a hozzá közeledő ismert embereke az egyéni odeurról.

PÁL: A XII. század világismert szépségéről a szellemes Ninon de Lenclosról, ki után Páris udvari és szellemi nagyjai botorul bomlottak, jegyezték fel a kronikások, hogy mesés illatával tett mindenkit rabjává, sőt

idegenben nevelt egyik fia: Villiers, megismervén, örült szerelemre gyulladt iránta s megtudva, hogy anyjába lett szerelmes, főbe lőtte magát.

Kleopatrának nemcsak bájai, de illata vonzó erejét is megéneklék az írások.

JANI: Még egy bizonyítékot hozok csak fel arra nézve, hogy a természeti erőket, hogyan lehetséges korrigálni. Ha a nőnek terhére van egy férfi tolakodó szerelme, ellensúlyozza csak a sympatikus illatot például pézsma illattal, mely néhány *asszonyember* kivételével csaknem minden férfinak ellenszenves és könnyen megeshet, hogy gyűlölet lesz a szerelméből.

KORNÉL: Kérrem szépen, épp az a legkedvesebb illát amit én ismerek!

PÁL: Embere válogatja. Egyébként tisztelet a kivételeknek.

JULISKA: Istenem, hová elcsatangoltak a beszélgetés eredeti tárgyától! És mégis a nőket mondják bőbeszédű fecsegőknek.

PÁL: A beszéd tárgy minősége enyhíti a szótömegnek a türelmes hallgatóra nehezedő terhét s ez esetben a szigorú distingválás annál inkább helyén való, mivel nem ejtettük el a szerelem kérdésének fonalát. Szigorúan megmaradtunk a tárgynál.

MÁSODIK JELENET.

III.

JULISKA, PÁL külön.

(Később az előbbiek is csatlakoznak.)

JULISKA: Higyje el, hogy nincsen agyonnyúttebb dolog a szerelem témájánál!

PÁL: De nincs is a világon még egy oly kérdés, ami korral, divattal ily diadalmasan megküzdött volna. En egyébként bizonyos vagyok felőle, hogy ha így beszédben látszólag untatja is e kérdés, érzésben más nézetten van felőle Juliska. Majd ha a szerelem kérdése szívében napirendre kerül, nem fogja zavarni az a tudat, hogy már évezredek előtt milliók és milliók úsztak és vergődtek a szerelem gyönyöreiben. Az ön szerelmét nem nyúhették el mások. A szerelem mint társadalmi, művészeti és irodalmi téma, lehet régi s néha túlon túl koptatott is, de mint érzés mindig új és érdekes marad.

A mások szerelmével minden egyén csak a képzeletét foglalkoztatja, a saját szerelme azonban egész érzésvilágát uralja. Itt a halott, látott, olvasott szerelmek varázsa megszűnt. Volt nincs!

Ezért magánál sem vagyok már bizonyos, vajjon nem-e az individuális szerelem igyekszik az intellektuális szerelemnek udvariasan ajtót mutatni?

JULISKA (elfordul, pirulását leplezendő): Ne fürkészszzen mindig ott, ahol nincs keresni valója!

PÁL: De mikor épp az érdekel a leányoknál, amit gondosan titkolni igyekszenek!

JULISKA (haragot színelve): Mi leányok könnyen zavarba jövünk, az még nem jogosítja semminemű következtetésre.

PÁL: Mikor a lenyugvó nap az égnek arczatját lángpirosra festi, az mindig vihart szelet jelent úgy-e?

A maga arczpirosságának is megvan a háttérben a lángsugárt szóró napja, sőt lát-szólag már a vihar is bekövetkezett, hiszen látom a hullámverését!

JULISKA (erőltetett közönnyel): Mit tesz a képzelődés!

PÁL: Csak ismerhetném azt a boldog hőforrást!

JULISKA: Ne firtassa, mert még rátalál s kérdés, hogy azután is boldognak mondaná-e?

ELŐBBIEK (beleelegyedve a társalgásba):

IRÉNKE: Ah, tán rosszkor jöttünk?

JULISKA: Ugyan miért?

KORNÉL: Á kérdés nem éppen indokolátlán mert igen élénk piros az orcájuk! Tálán vitátkozták?

PÁL (nyugodtan zavar nélkül): Csak kis nézeteltérés volt köztünk. Egyébként teljesen közérdekű dologról vitáztunk.

LUJZIKA: En nem tudom, de olyan unalmas nap van ma!

PÁL: Sétálni voltak? No akkor bizonyos, hogy kevesebben fordultak meg utána, mint azt a sétáló ifjak jó izlésétől elvárta volna. Pedig szentucscse ma különösen csinos!

LUJZIKA: Ugyan ne bókoljon! Ilyen komoly úrhoz nem illik az!

JANI: Igaz is. Minek kontárkodol Kornél barátunk hatáskörébe?

KORNÉL: Nézzük inkább, hogy mivel űzzük el Lujzi kisásszonyká unálmát. Tán válami szellemes társasjáték?

A LEÁNYOK: Óh javíthatatlan! Magát csak a zálogosdi, meg a csókmegváltás érdekli. De nem addig van az! Aki csókot akar az jegygyűrűt adjon érte.

KORNÉL: Ilyenek á mái lányok; nágyobb spekulánsok mint egy börrziánerr. És még máguk pánászkodnák, hogy milyen mostohán irrtják á szerelmet á férfiak?

TÖBBEN: Na lássák, nem létezik, hogy nő és férfitársaságban csak egy negyed óra is eltelhetnék anélkül, hogy a szerelem témája szőnyegre kerüljön.

JANI: Csevegjünk hát a szerelemről, talán attól fölvidul a mi kis unatkozónk!? Pál barátom úgyis adósunk még holmi magyarázatokkal.

JULISKA: Abba az adósságba maga keverte

bele Pál urat, mert ő a Franciaországban a törvénybe illesztendő szerelemről akart beszélni és a maga segítségével lett abból egy véghetetlen hosszú természettudományi értekezés.

PÁL: Ha kívánják én kész örömmel lerovom ez adósságom s így elcseveghetünk a szerelem lélektanáról, föltéve, ha Lujzika kisasszonyt nem untatja?

LUJZIKA: Ugyan! Hiszen én nem unatkozom, csak egy futó hangulat volt az egész.

PÁL: Bizonyára nem lesznek azok a törvény-reformálóknak fölcsapott drámaírók sem valami nagyon rátermettek és alaposak vegyük át mi a bizottságból kifelejtett humoristák szerepét s tárgyaljuk humorosan szellemesen a fő reformpontokat:

A „Code Napoléon“-nak 212. cikkelye úgy valahogy szólt, hogy:

„A házastársak kölcsönös hűség és segítséssel tartoznak helytállni egymásért“.

E helyett Hervieu ilyen módosított szöveget ajánlott:

„A házastársak kölcsönösen *szerелеmmel* hűséggel és segítséssel tartoznak helytállni egymásért.“

Azután megakadt Hervieu a 213. cikkely szövegén, mely így szól:

„A férj oltalmazni tartozik nejét, a nő pedig engedelmeskedni tartozik férjének.”

s ezt a következő rövid szöveggel kívánta pótolni:

„A házasszelek jogaikban egyenlők.”

Nos én a magam részéről eredetinek és korhűnek tartom Hervieu indítványát, de egyszersmind lehetetlennek is.

Korhűnek azért tartom, mert az az ötlet, hogy a szerelmet codifikálni akarják, már visszatükrözi a társadalomnak azon önbeismerését, hogy a való szerelemnek hiányát érzi mindenütt a modern házasságokban. És még sokkal korhűbb a második indítványa, mely viszont a házasszeleknek a természetes állapottal szemben kicserélt szerepét hű képbén tárja elének.

JANI: Más dolog ám drámát írni, vagy az életszötte drámákat elsimítani. Az író amahhoz ért; emez már az életbölcs, a jogtudós mesterségébe vág. A természettudós sosem fogja a spiritizmust vagy a metafizika mysteriumait kutatása körébe vonni, mert a szellemek teste könnyebb a levegő elemeinél, tehát megfoghatatlan és felfoghatatlan. S épp úgy nem iktat a jogtudós sem oly fogalmakat codexébe, amelyek felől még maga a psychologus sincs tisztában.

JULISKA: Bocsánat a közbeszólásomért, én

is szívesen közbevetném szerény véleményemet, mielőtt még tengerszéles mederbe terelik fejtegetésüket.

JANI: Mi csak addig beszélünk, és addig is csupán udvarias előzékenységből, míg a hölgyecskék szót nem kérnek. Ötletetadtunk már, tessék hát ezt szeretettel legombolyítani.

A FÉRFIAK: Halljuk Juliskát!

IV.

JULISKA: Annak a kedélyes Hervieu-nek a propositciója valóságos klasszikus lírai megoldás, amely azonban a szürke színű való életben csak új nehéz problémákat teremthet. Én is azt tartom, hogy ott, ahol a törvénynek dolga akad a házasefelekkel, nem használ már se a líra, se a lant, de legkevésbé használhat a törvény parancsoló szava, akár jámbort, akár gonoszt akár szeretetre, vonzalomra kényszeríteni.

KORNÉL: Nágyon komikus! Áztán mit csinálnák májd az olyan renitens szerelmetlen álperessel, áki az ítélet dáczára is megtágadjá á szíve hájlámát házastársától?

PÁL: Egyszerűen foglalást és kielégítési végrehajtást kérnek ellene.

KORNÉL: Áh, az csák tréfá!

PÁL: Sose tréfa az, csupán egy kis fantázia kell hozzá. A foglalás majd annyiból áll, hogy az elítéltnak jól izoláló anyag-

ból készített kényszerzubbonyt alkalmaznak hivatalos zárral a szíve tájékára, mit csak akkor oldoznak le róla, ha a kielégítési végrehajtás a szerelmi jussát kereső fölperes igényei szerint csók vagy ölelés formájában foganatosítható.

IKÉNKE: Maga, úgy látom, hadi lábon áll ma a veleszületett komolysággal.

KORNÉL: Én is mondtám már!

PÁL: Ami főczélunk a kedélyesség. Nemde? Mire való akkor ez a szigorú censura?

LUJZIKA: Mért is mond olyan furcsaságokat, amivel csak kifigurázza a szerelmet?

JULISKA: Én inkább azt tartom furcsának, hogy a szerelmet valakinek törvény szerint kötelességévé tegyék. Ha olyasvalami az a szerelem, amit parancsszóra lehet teljesíteni, akkor bizony bolondság azt ábrándba foglalni.

JANI: A hiba csak ott lesz, hogy szokássá vált a férfi és nő között szemlélhető mindenféle viszonyt, legyen az számító, önző, érzeki, búja, vagy származzék bármi léha indulatból, szerelemnek nevezni. Nohát ez tisztán szentségtörés: *A szerelem egy és egyedüli. Ott kezdődik, ahol teljes a lelki harmónia két külön nembeli egyén között és ott végződik ismét, ahol a harmónia párhuzamos selyemszáalai meglazulnak! Más szerelem vagy a szerelemnek más nemei nem léteznek.* A többit nevezhetik szeretkezésnek

vonzalomnak, viszonynak, flirtnek, udvarlásnak, házasságnak, vagy bárminek. Az mind nem méltó a szerelem szóra.

Ahol aztán a tiszta, harmónikus szerelem tényleg meg van, ott a „Code Napoleon” 213-ik cikkelyének semmi keresni valója, mivel a jogokat és kötelességeket a szívek érzelme szebben meghatárolja.

PÁL: Az arányos szófelosztás okából proponálnám, hogy mondja el most már mindenki a maga felfogása szerint ugyanígy a véleményét.

MINDNYÁJAN: Helyes . . . helyes.

PÁL: Nos akkor én mint korban legtekintélyesebb, el is mondom elsőnek a magam vélekedését: Az apáczarendek növénydeikeket mielőtt fölszentelik; a zsidó orthodoxok leányaikat, mikor férjhez adják, megfosztják selymes hajuktól, legszebb ékeségüktől.

Így hű marad mindkét esetben a nő esküjéhez; nem mintha a jellemét edzenék e radikális eszközzel, de mert bájától és egyzersmind hiú önbizalmától is megfosztva, nem fog többé egy sem tetszelegni, de tetszeni sem.

Ezzel megszűnik a csábítás ingere és a kísértés. Ez hathatós maradandó eszköz, de nem ám a szerelem, hanem csak a jámbor hűség állandóságára.

Nekünk, a dogmák fölött élő szabad és öntudatos embereknek az ilyen lánczra kötött szerelem nem kell!

Vajjon mi üdvösebb eredményt hozhatna ugyan a törvény a szerelem tündérországaiba?!

Képzeljék csak: *Törvény és szerelem!* Soha összeférhetetlenebb két fogalom nem került egymás mellé. Gyömbér és vanília! Krumpli és ananász! Sáfrán és sárgaföld! Fácánpecsenye és marhasült! Ugy-e, hogy nem tartaná senki okosnak, ha egy magamnak szakított nyíladozó rózsának bársonyos leveleit és szirmait durva csirizzel összepeccselném, nehogy valami csapodár piliangó himes csókjával illesse bibéjét, termőjét?

Én se tartom okosnak, hogy a szerelem lenge rózsás szárnyait törvénynyel akarják a házaselek szívébe beleenyvezni!

Hervieu ideája költői, lírai képtelenség Készen vagyok. (Meghajol.)

KORNÉL: Én vágyok á soros. Áz én mondokámon hámmár át fognák esni. Én nem születtem katedrára.

PÁL: (suttogva Janihoz: De még nadrágra se. Jobban festene a szoknya rajta).

KORNÉL: Hol is kezdjem? (Nevetés...) Tudják mit, én ott kezdem és ott végzem, hogy szeretni kell ámig csak á szívünk dobog. A fő, hogy szerelem nélkül egy nápig se legyen áz ember.

Minek ide törvény, jog kötelesség?

A szerelmesek közül a gyengébbik több kötelességet visel, s a ki jobban uralkodik érzelmein, az több jogot élvez. Punktum.

JULISKA: Remélem, maga nem gondol egyáltalán a házasságra?

KORNÉL: Az a körülményektől függ.

IRÉNKE: Ugyan mért nem hallgatta el a jeles erényeit?

LUJZIKA: Közmegegyezéssel elengedtük volna zálog nélkül a megnyilatkozását. Maga csak szalmát csépelni, . . . kurizálni tud.

KORNÉL (savanyú ábrázattal a monoklin babrálva): Ná engem ugyáncsák kifizettek. Ezért nem volt érdemes az eszemet úgy megerőltetni.

PÁL: Mint korelnök szólásra szólítom Juliska kisasszonyt.

KORNÉL: Hálljuk . . . hálljuk . . .

JULISKA: Ne legyenek valami nagy várákozással eltelve, nehogy nálam is csalódás érje a nyájas hallgatóságot. Mi, lányok, más-kép ítélünk e kérdésben: Nekünk a szerelem, mint szivünkben fakadó első, nagy, erős és tiszta érzés, mintegy alapkövét képezi jövő létünknek. Mi szérény ítélőképességünkkel ügyelünk arra, hogy jövődönk épületének alapköve szilárd anyagból legyen. de arra, hogy az süppedékes talajra ne he-

lyeztessék, már szüleinknek és a társadalmi rendnek kell ügyelni.

Én se tartom komoly vagy szerencsés gondolatnak a szerelem ilyen törvényesítését, de annyi bizonyos, hogy erősebb, törvényes oltalomra szükség van, még pedig csupán a nők érdekében.

Átadom Irénkének a szót!

A FÉRFIAK: Halljuk...

IRÉNKE: Elszedtek már minden gondolatot előlem. Nehéz ám ennyi okos érvelés után még ujat mondani. Az én szerény nézetem, hogy a legnagyobb egyenetlenségek abból származnak, hogy a nőszülő férfi rendszeren korban magasan fölötte, *erényekben pedig mélyen alatta áll a feleségül választott leánynak*. A leányoknak bűnül rójják föl, ha szemet vetettek már másra, vagy az ő hibájukon kívül már más kérőjük is vala. Már akkor azt mondják, hogy multja van! A férfiagnak meg színes, szeplős, foltos multját senki sem kéri számon.

Ha korban nem is, de jellemiben, erényekben legyen egyenlőség s ez tartósabb kapocs a törvénynél.

Ennyi az egész.

PÁL: Pardon! Ehhez nem értenek a leányok. A férfi, fiatalon, tapasztalatlanul, fiatal, kiforratlan, mint az új bor. A házasságra éretlen és szerelme se lenne tartós.

A leányka meg akár a piros vértől duzzadó illatos narancs, ha a legcsekélyebb repedés, vagy ütődés esik csak a héjján, már az selejtes! Erről majd beszélünk, ha asszony lesz. addig nem szabad. Halljuk hát a hattyúdalt. Lujzika kisasszonyé az utolsó szó.

LUJZIKA: Nekünk még beszélni is csak tartózkodással szabad. Mi csak nemleges eszközei vagyunk a férfiak akaratának, vagy szeszélyének. Egyetlen jogunk igent vagy nemet mondani, ha megkérik a kezünket. Hanem ezt a jokunkat is legtöbbször megnyirbálja a szülői beavatkozás. Aztán, hogy akarnak törvénynyel szerelmet prédikálni annak a szívébe, ki csak külső kényszerítésre ment férjhez?

Ideális célja a szerelem törvénybe iktatásának inkább az lehetne, hogy az igaz szerelemből elkövetett tévedéseknek tisztességet, respektust szerezzenek vele. Ha szerelmes vagyok, úgy hiszem, nem kell a törvény segítése hozzá; ha pedig gyűlölet lett a szerelmemből, akkor nem csinál abból a törvény sem szerelmet. Nos, meg vannak elégedve?

A FÉRFIAK: Brávó... akár egy válópör védőügyvédje...

JULISKA: Most aztán közös akarattal fogadjuk meg, hogy legalább pár hétig egyetlen szót sem ejtünk szerelemről;

MINDNYÁJAN: Helyes! Csak legyen, aki tartsa a fogadást.

LUJZIKA (kalapját föltüzve, csókra nyujtja az ajkát): Isten veled édeském. Sietek, mert anyusom majd nyugtalankodik miattunk.

VALAMENNYIEN (össze-vissza, nevetés, vihogás ilyen főakkordokkal): Czupp... cz... agyo... kisztihand... viszontlátásra... kézcsókom önagyságának... Isten veled... hihihi... czup... czu... cz... pá... cz... elhaló léptek zaja és gyengülő czipőcsikorgás...

IRÉNKE (pihegve visszaront): Képzeld csak Juliczám, egész elfelejtettem, a Sági Pista fülig szerelmes a kis babaarczu Ilonkába, azt beszélik, már meg is kérte a kezét... De most már rohanok...

Pá... puszi...

PÁL (pár lépés távolban figyelve): Így fest a női következetesség!

OSZK

VERSEK

Remény.

Hangulatkép.

Szenvedés, szeretet, —
Fájdalom, szerelem:
Azt mondják, egy szívben
Nem terem.

Hej' az én szívemben poklok irtózata,
Menyországnak mennyi álmodott angyala:
Élnek jó testvérként, egymást istápolva,
Sosem csügged emez, — másik vigasztalja.

Gyötrő kínok között van egy kis angyalom,
Távol van én tőlem, de ha rá van gondom,
Nincs fájdalom oly nagy, melyet ne enyhítne
Magam elé képzelt édes tekintete.

Csüggedés szivembe soha nem férközött,
Édes jó Teremtőm vigasztaló angyalt
Nekem mindig küldött;
De kihez most repül minden gondolatom
Az hoz nekem mindent, nem csak meny-
Vigaszt, bolgogságot; [országot, —
Az lesz amíg élek az én őrangyalom,
Nevető kis gerlém, édes hű galambom.

Ábránd.

Ugy látom galambom, legszebb álmaimban :
Ártatlan angyalnak,
Gyengéd virágszálnak,
Illatozó bájos
Mosolygó rózsának ;
Világ nem tud róla
Csak én szívem érzi —
Eszményt, szép álmokat úgy rejtem magamban.

Nem féltem én magát, akárki is nézi,
Hisz az angyalokat az Ég is megvédi ;
Csak magamtól félek, ha eszményem [gyengül —
Valótól, prózától, szívem lángja elhül ;
Vagy ha szerelmemnek ura nem maradnék,
Páros létre vágyva bájszirmokat tépnék, —
Jó Isten! Hová lesz akkor az álmkép?
Hová lesz az eszmény?
Mivé lesz az ábránd?
Nem jobb-e holtig is álmokat kergetni?
Mint egy lángmámborból romokra ébredni?

Vagy tán angyal marad csókok özönében?
Szárnyat ad lelkemnek csókban, ölelésben?
Oh, ha úgy lehetne, — dehogy töprengenék, —
Szívétől, lelkétől vallomást esdenék,
Édes kis bimbócskám ígérétét venném :
Mire kifejlődött viruló rózsává,
S érett érzelmekkel mehetne világgá, —

Azt kérném én akkor, lelkemet kitárva:
Ha tud úgy érezni, mint ahogy én érzek
Legyen álmaimnak közelben tündére!
Legyen édes párom, —
Végző lehellel, legyen hát az enyém!

Örök vágyódás.

Kivántam, vágytam,
Kerestem, vártam,
S nincsen most nyugtom,
Hogy meglelém.
Akartam, lestem,
Ámott kerestem,
S most futnék tőle
S ő köt belém.

A napnak sugára
Lelkemnek szép párja,
Szívemmel játszik és
Les reám.
Tündérfejnek pelyhe,
A virágnak kelyhe,
Illattal bódít a
Szép leány.

Mi rám vár, azt sejtem,
De árnyát lefejem

És élni, szeretni
Akarok!
Elűzöm az árnyat,
És Amor ad szárnyat,
Vágyva, remélve rá
Borulok.

Én édes szerelmem,
Csak ölelj meg engem,
Aztán taszíts messzi
Örökre.
Legyen egy emlékem,
A csókod óh szépem!
Tedd ajkad a könytelt
Szememre.

Mert hogyha te látnád,
A százszínű vásznát
A vágyteli lázas
Szivemnek.
Elhinnéd óh édes,
Szeretni mily kéjes,
S hogy engem boldogság
Ölne meg.

Imádlak és vágylak,
Szívemmel kinállak,
Olvadj szép kincsem az
Ajkamra.
S ha vége a vágynak,
Az álmok elszállnak,

Gyötrődve térek majd
Magamba.

Mint lepke szállok,
S a gyertya lángok
Perzselik le majd
A szárnyamat.
S csak visszatérek,
Uj csókot kérek,
Tagadd meg s vágyam
Örök marad.

Édes álmom.

Édes álmom volt az éjjel:
Járva-kelve szerte-széjjel
Tündérkertbe tévedtem be,
S onnét néztem fel a mennybe.
Vagy tán nem is jól emlékszem,
Mert a kertben tündér-kékszem
Látszott való derűs égnek,
S varázslata volt a légnek!

Sok virág közt lejtve-lépve,
Szép tündér a rózsát tépte;
Azaz tépnie sem kellett
Ha érinté, nála termett.
Rózsaszírom öt ujjával
Levélt gyűjtött virágjával;

S szekfü, nárczisz, fodorménta,
Rózsával lett egy bokréta.

S hogy megrázza angyalfejét,
Megérezem a tündér szelét;
Leomlik a selyem haja,
Nincs a mennynek ily angyala!
Három szálat tép belőle
Illat hozzám száll felőle:
S amint köti, igazgatja,
Minden bimbó kelyhét nyitja!

Készülök, hogy megkérdzem,
A bokréta kié legyen?
De épp véget ért az álom,
S mulasztásom csak sajnálom.
Fölkelt a nap s friss sugára
Fölvette őt a szárnyára;
Elillant a bokrétával,
S lelkem vitte el magával.

Nem néztem én álomkönyvet,
Mert az élet im csodát tett:
Valóvá lett a szép álom,
És a csokrot újra látom.
Ablakomon a bokréta,
Lantom virág szép babérja,
Lányka rózsás ujja szedte,
Áldja meg az Ég érette!

Hűtsd le édes...

Hűtsd le édes, hűtsd le szentem
Csókra szomjas ajkaim;
Hadd szálljanak föl az égnek
Lepkeszárnyú dalaím.

Ne sajnáld az ajkad mézét,
Az ég csókra teremtet;
Minden csókod a lelkemről
Egy vágyó dalt lefejthet.

Fejtsd le őket mind sorjára,
Hogy híre se maradjon;
Legutolsó csókom is a
Te ajkadra tapadjon.

Szemem előtt...

Szemem előtt röpködnek a
Csókra éhes angyalok;
S én izzó ajkkal, vágyó szívvel
Nappal, éjjel koplalok.

Mint völgy ölen az árva repkény
Napsugárról álmodok;
S ha forró csókja lelkem éri,
Nyomban el is olvadok.

Nem ismerlek...

Nem ismerlek, éppen csak a
Nevedről.

Egkékszinű nevető, két
Szemedről.

Mosolygó szép édes szájad az igazi
Menyország.

Megvadul a szívem tőled, jobb ha nem is
Nézek rád.

Ringó kalász, hullámtenger

Vesz körül,

Pipacs virít mezőn, réten

Messzirül.

Legszebb pipacs messze tájon a te piros

Kalapod,

Kalap alatt kecscesl lejtő gyöngéd, fürge

Alakod.

Gondtalan vagy, szemed nevet

Mindétig.

Fölrepülnék egy csókodért

Az éig.

Csak egy csókot, egyet, forrót, lophatnéka

Szivedről,

Harmat válnék s virágillat mámorittas

Könyemből.

Pipacs a búzában.

Hullámszik a kalásztenger
A szívem oly lázasan ver;
Galambom a pipacs benne,
Ringó teste széltől lengne,
Ha nem ölelném!

Búza tábla, milljó nem egy!
Mért bólongat úgy a fejed?
Amióta tavasz szele
Ringatja a kalászkod,
Szívem, ugy-e szerelem az
Imádságod, fohászkod?

Rádium.

Óh, balga tudósi kíváncsi világnak!
Mit túrtok a földbe s a végtelen ürbe?
Hol tűz s elemek verekednek a térbe,
Nincs magszeme rádium össugarának!

Én nem kutatám, de nyomára akadtam,
Fény s hőtömeg az, mi vetekszik e napban;
Kábít, melegít, emel, él s csupa színméz,
Szétszórja szívembe a fényt, ha reám néz!

Nem földbe, nem égen e rádium öse,
Véletlen a sors, mi reá vezetett;

Szép barna leányfej a kincsnek az őre,
Két csillag: a lány szeme rám nevetett.

Óh, balga tudósi kíváncsi világnak!
Hiába kutattok a földbe s az égen;
Csilloghat a rádium ős csodafényben!
Mérkőz-e szemével e földi talánynak?!

Nincs földi erő, mi szemébe nem élne,
Hódítva legényt, akadályt hogy is félne?
Vonz mint delej és melegít, amit érhet,
Léptén kikelet, gyönyör újra föléléd!

Lángjában elolvad a kő s nemes ércze,
Nincs éj se sötét, hova fénye csak elhat;
Menny-édes a kéje, csalóka lidércze,
S csókos sugarán lehel isteni hamvat!

Óh, balga tudósi kíváncsi világnak!
Testét földi lánynak a rádiogén!
S ott csillog a rádium üdve — szemén,
Gyémánt szeme s mézes az ajka e lánynak

Esfí lepke.

Hányszor néztem
Szánakozva,
Botor lepkét
Játszadozva!
Kerülgetve gyertya lángját,
Mint perzseli hamvas szárnyát!

Sokszor néztem
Szép szemedbe,
Két csillaggal
Enyelegve;
S kerülhetem szüléd házát,
Mégis érzem szemed lángját.

Elrepülök,
De merengve
Visszatérek
Közeledbe;
S ha pusztulok, ha megégek,
Nem kerüllek én el téged.

Esztelen kis
Botor lepke,
Te csak hamvad
Égeted le;
S ész nélkül a szívem nékem,
Ég el balga álreményen.

Poétaszerelem.

(Anyagból kél a lélek,
Lélekből száll az eszme;
Koldus, kinek szívében
Nem él Isten szerelme.)

Poétaszerelem

Úr az én szívemen;

Hűn egy lányt szeretek,

De százért szenvedek.

Egyiknek a tündérszemét,

Másiknak a csókos száját;

Meg másiknak haja selymét,

Csengő szava s lelki báját.

Balga, bohó szívem kéri,

S kis angyalom tűri, nézi.

Igy voltam a minapában,

Kertet járva bimbót láttam;

Csak Édenkert terem ilyent,

Elbájol ez embert, Istent.

Töve, szára, naple vele:

Csöppentett méz s nektár vegyest,

Égi illat terjedt vele,

S elbájoltan álltam rá lest.

Ihlet elfog, lelkem' tépi,

S galambom ezt tűri, érzi.

Gyötrődve így önfeledten,

Bimbó szirma ketté lebben;

Piros bársony-ajkát látom,

Hah! Ez lesz a végromlásom!

S ím, mosolygó Istenbimbó,

Durva rovart ígézett meg;
Viráglégy szállt szűzetrontó
S éles csáppal rontotta meg.
Amint csápja ajkát éri,
Szívemből az eszményt tépi.

Művészi szerelem,
Úr az én lelkemen;
Minden bájt imádok,
De tőled nem válok.
Beszélek a hús patakkal,
Kristálymedrén napfényt látok,
Bájos, dalos madarakkal,
Rétet, berket, erdőt járok,
S minden gyönyör koronája,
Hű szerelmed, lelkem párja.

Poétának gazdag ' lelke,
Benne kincsek vannak rejtve;
Széplyány szem a kinczsásója,
Szűz szerelme őrzi, óvja.
Csevegése csalogánydal,
Mosolya az Eg derűje;
Nem vonz hiú csillogással,
Arankapocs szép erénye.
Széplyány szív a paradicsom,
Napnevelte szűzliliom.

*

Réges-régen, milliárd éve,
Szerelem szállt a kék Égre;

S világihlet hogy rá szállott,
Hat nap szült egy nagy világot:
Napcsillagot, holdat, földet,
Léget, vizet, bort s forró vért;
Isten keble kéjjel égett,
S önművében lelt méltó bért.
Úr frigyéből lett így világ,
S ősz szerelem alkot tovább.

Igy szülhette mi földünket
Két égbolygó hő szerelme;
Jupiternek sárga képét
Megígézte Vénusz szeme.
Kerülgetve, forgolódva,
Szembe került hajnalcsillag,
S Merkúr itt is közbejárva,
Két fénybolygó összeolvad.
Naplángjától Jupiternek
Vénusz keble termékeny lett!

Föld lett így az égi frigyből,
Őt meg a hold megszerette;
Szerelem lett szerelemből,
Mágnesével átölelte.
Ifjú teste bizserg, reszket
Holdvilágos hév csókjától;
Rengésbe jó s nem kap enyhét
Ölelő két vaskarjától.
Bősz, heves a mámor láza,
Szerelem, kéj, tánczát járja.

S mikor holdat föld árnyéka
Megfosztja arany fényétől,
Mintha játszva tőle bujna,
Féltés tör ki föld szívéből.
Elömlik a lángepéje,
S szerelmének izzó láza,
Míg fölbukkan a hold képe
Dúl, pusztít, mint pokolláva.
Nem csillapszik, dübörg, mormog,
S ha hold újul, ismét boldog!

Majd meg a hold irigyli meg
Ős napfényt a földtekétől,
S közéjük áll sápadt képpel
Sugárt szelve napkérgéről;
S a boldog föld, vihar, széllal
Ujjongva néz hitvesére,
Nappalból, hogy így lett éjjel,
Ismer a hold szerelmére.
Váltakozik így a féltés,
S örök marad a hű érzés.

*

Eszményi szerelem
Hatalom lelkemen;
Mit a sors ró rátok,
Nem áldás, sem átok.
Embert az Úr úgy alkotta,
Hogy kijelölt pályán halad;
Östörvény a sorsa, útja,

S mint a bolygó: forog, szalad.
Küzd, él, eszmél az ős nemben,
S olvad örök szerelemben!

Dióhéjban: szép világunk'
Egy őserő igazgatja!
Szerelem, mit fönt, lent látunk,
S az lelkünknek foglalatra.
Égitestet fényhatások,
S hönsugárzás párosítják;
Keletkeznek népek, fajok,
Szellő, illat, termő szárnyán.
Lepke czipel hímes csókot,
S szül a föld száz új virágot!

Andalító röpke szellő,
Te szerelem suttogása!
Rajtad lebeg Ámor s felhő,
S illatoknak szűz varázsa.
Bűvös báját leányszemnek
Fényringása közvetíti
Illó, édes tündértestet
Szellő szívbe megrögzíti.
Illat, fény, hang, csók és ének,
Szűzrejtelve teremtésnek!

*

Isteni szerelem
Méhében születtem;
S lelkemnek hő vágya

Édes, hű leányka;
Kinek ajkát himpor fedi,
S védi örök kristály erény;
Csapodár, ha kerülgeti,
Szűzpánczélján törik merény.
Hű szerelem alkot, épít,
Ledér meg csak festi képit!

Ércz szerelme: villany, delej,
Gyilkosa a nyirkos rozsda;
Hal eszménye csillámpikkely,
Madár . . . tollát ragyogtatja.
Minden érez, s színt, illatot
Vágygyal keres, kéjjel kerget;
S ha megkap egy pillanatot,
Nőkellem lesz benne ihlet.
Teremtésnek koronája:
Szerelmes, szép, angyal lányka!

*

Édenbimbó megingatott,
S térdre hullva esdem vala;
Varázs az, mi távol tartott,
Nem pedig a lélek szava.
Hitvány voltam s gyenge a nő,
Ki pár szóra szívét tárja;
Magasztalja minden költő
Mi az erény ős závája.
Az ihletnek lepke, szárnya,
Teremtésnek útját állja.

Kísértést kiálltam,
S hűtlenné nem váltam;
Lesem az ihletet,
S hűn egyet szeretek.
Megtértem én hű szentemhez,
Kinek szíve tiszta, kristály;
Szép erénye a lelkemhez
Úgy járult, mint mennybéli báj
Fényes szépség: futó ihlet,
De az erény terem, — éltet!

Önteltség!

Csillag hamar homályosul,
Ha napsugár rá nem borul...
És fényét veszi el;
Naptól, ha büszkén elkerül,
Sötét űrben csak elmerül,
S magában vesztegel!

A lyány, ki önfényben ragyog,
Férfit közelgni nem hagyott, ...
S nem érti hő szavát;
Virágként árnyban elvirul,
Már nap csókjától sem pirul, ...
Elunja önmagát!

Merengés.

I.

A sors, úgy hisszük, — ő vezet előre,
S mesgyéje mentén ösvényhez jutunk;
Szép lyány szeme a férfiúnak öre,
A csillagában vész el az utunk.

Remény s szerelmünk biztat szép jövőre,
Rózsás mezőn föltörtet szép utunk;
Varázs sodor s nem látjuk, hogy mi dőre
Csalóka kép, — örvény, hová bukunk.

Szent áhítattal állok ablakidnál,
Szemedbe nézve bűvös szódra vártam,
S mint gyöngé báb hevernék lábaidnál!

De büszkeség legyőzi lelkem álmát,
Színt vallani, bár százszor készen álltam,
Csak így lesem szemedből ihlet árját.

Lidérczfény.

II.

Fölcsap, letűn a bolygó tűz előttem,
Csal, hív, tündöklök, majd a légbe vész;
A hívó fényre szívem tette kész,
S közelgve, tünde fény fut én előlem.

Fehér lidérczfény nyomdokába jöttem
 S utamban nem riaszta akadály se vész,
 Gyönyör, ha hív, nincs fontolás sem ész
 Futok, s repülnék, mint a sas fölöttem.

Itt bájos arcz, amott két szem sugára,
 Mind vígan szítja lelkemnek tüzét,
 S tovább vetek szemet sok tünde lányra.

S ha olvadnék egy angyalszív tüzében,
 Úgy váljak én bolygó tűzzé az éjben,
 S búvöljem meg szép eszményem szívét!

Örök emlék.

III.

A nap — fényét más égitestre szórja,
 Földet, holdat, esüstfényűre fest;
 Fény véle oszlik és az alkony-óra
 Sötét lepelt borít, ha száll az est.

De fény, ha múlt, hevét ahol lerójjá
 Mint férfiszívbe tünder ifjú test,...
 A hőt anyag, — múltástól jól megóvjá,
 A szín örökszép tündérképet fest.

Óh lányka!... Képed oly élénken él,
 Álomban, ébren, szép múltról beszél,
 Elmém, érzésim kéjjel fogva tartja.

S ha képed majdan fényéből veszít,
Lelkembe sors új eszményt, hőt vegyít, —
Meleg varázsod lesz kéj foglalatja.

A szeretet hajnala.

IV.

Az Ég, a föld, egymással frigyre keltek,
Elemek gyültek nászra együvé;
S a világűrben, míg egymásra leltek,
Villámit az Ég földre küldözé.

S villámok szárnyán szálltak égi szentek,
Utuk inség s vérjel kitűzdelé;
Buják között nyomorgók oly levertek!
Zsarnok, pórázon őket üldözé.

Sötét felhő övezte földtekét,
S rengés, villám, kísérte Ég frigyét,
S követte itt legszebb mennyei jelenet:

E tisztulásban megfogant a szeretet!
Derűt, ózont hint őserők e harcza,
Mosolyg az Ég, a hold s a nap tűzarcza.

A máfkaság zengzele.

V.

BORISKA.

Nem bimbó már, s még nem kinyílt virág,
Nem csügg válhatlan már az anyatőn, —
De lelke ott, — szeretve, végyva hően
Ifjún, ki néki új lét s új világ.

Itt anyja védi szülő ős jogát,
S kinek életre gondos őre lőn:
A lány érzelme rajt' s a szeretőn
Osztozva, leli föl im önmagát.

Mint fészekben pelyhes fiók galamb,
Melynek repülni még merész kaland;
Az anya gondja lélekben köti még.

S a hím csábos szavát már érti rég;
De anyjához húz, amíg csak lehet,
A szív soká ha vágy, soká szeret.

Korkép.

VI.

Iszap, piszok a forralt vízfenéken,
Izeg, mozog, míg fölszint el nem ér;
Kiüt a testen geny s ocsmány fekély,
S jó vért fertőz, ha nincs a műtő résen.

Akár a gomba: trágyán nő s szeméten,
Öl némelyik, másból meg lesz új vér;
Trágyázott földből nő új mag s kenyér,
Gyomlált gazon új fű terem a réten.

A tűz, kohó olvaszt érczből aczélt,
S a könnyű rész láng martaléka lesz,
Nemes fémben a tűz erőt növeszt.

Föl hát erjesztő sok penészvirág!
Trágyátokon nő új, jobb s szebb világ!
S mi áldva hont, követjük hűn a célt.

Délbáb.

Még át sem léptem a gyönyör patakját,
Még röpke kis angyal, kit a szívem szeret
Nem érinték ajkim hajnalpír ajkát,
Szerelmünk színkristály, nincs rajta még kenet
Nem téptem még rózsát galambom arczáról,
S nem érintém karcsú, tündéri testét;
Szemébe tekintvén, a bája lelánczolt,
Páros létünket Égiek kilesték.

Ver szivünk egymásért már majd egy éve,
S féknélküli vágynak villáma nem bántott;
Rajongásunknak az erény a féke,
Mély ihlet volt örünk s a szikra nem lángolt.
Ha szenvedély dúlná mindkettőnknek keblét,
Már eszményink régen kihalva bennünk;
Szerelmét szívednek már rég homály fedné,—
Idegen lenne egymáshoz mi lelkünk.

*

Bár ég a vágytól már bensőm utánad,
Közelből elhárít egy titkos erő;
Egy gondolat üldöz: volnék tenálad,
Tündérem, eltünnék, mint télbe mező,
Bérczsúcsra ha lépek s festői tájon
Bájlolva felejtem tekintetem ott, —
Leszállni onnét már hogyisne fájjon?
Eltűnik a látkép és szürke legott.

En édes szép kincsem, véges reménybe'
Te is hívogatsz, mint a tünde szép táj;
S ha egybe olvadnánk: kéj és gyönyörbe,
Eltünnék arczodról a szüzpír és báj.
Vágyó lelkemmel más tájat bejárva,
Távolnak képe int gyakorta felém;
Ejt törbe sokszor hő érzés világja,
Hűséged, erényed, szívembe' remény!

Szendergés!

Virrad tán az én napon is
Még egyszer;
Ha fészkemnek a lakója,
Lelkem kincses szép angyala
Te leszel.

Rózsát gyűjtök addig is a
Kertedbe;
Hogy színével, illatával
Jussak mindig, éjjel, nappal
Eszedbe.

Kis fészkünket lágy pihével
Bételelem;
A munkámban segítőm az
Örök édes remény — vigasz
S szerelem.

S ha téged az én kertembe
Ültetlek;
Nyíló virág illatával,
Friss harmattal, napsugárral
Öntözlek.

Etetlek én mézével a
Rózsának;
S csókot adok, százat, ezret
Mint a nevető himgerle
Párjának.

Két karom lesz virágomnak
Az ágya;
Takaród lesz boldog érzés
Éghez szálló fohásza és
Imája.

Kertem őrző pásztora lesz
A szemem;
Tarka szárnyú pillangó meg
Incselkedő, lelkes meleg
Szerelmem.

S hogyha néha ború szállna
Lelkemre;
Úgye szépem, elkergeted?
S eper-ajkad belenevet
Szemembe?

Mámoreban!

Istenek vágya :
Szűzlányka ágya ;
Illatos teste
Imádva, lesve ;
Érintve ajkkal,
Suttogva halkkal,
Csókjának méze
Fölvisz az Égbe !

Mennybéli élet
Sok csókot kérek ;
Kéj, vagy csak álom,
Érintni vágyom
Az ajkad, mely reszket,
És szenved keresztet ;
Nektár terjed rajtad,
Óh add ide ajkad !!

Ölelj meg kincsem !
Kívüled nincsen
Senkim e földön,
Hogy serlegbe töltsön
A kebledről mézet,
És teremtsen létet ;
Az üdvben és kéjben,
Hogy szüljön eszméket.

Óh, csók csak az élet!
Csók nélkül nem élek,

Rá holtig vágyom,
A csókot imádom,
S ha hűvös lesz ajkam,
Már rég meg is haltam;
A csókban születtem,
Csók tépje ki lelkem!!

A jó Isten adta
A csókot az ajkra,
Hogy néki szolgáljon,
És az ajkról szálljon
A teremő szikra
A szűzszívbe vissza;
Hogy angyal teremjen
A csókon, szerelmen!

Az első csók.

(DÉNES ÉS JULISKA.)

(A csók lelketadó
teremtő szikra)

DÉNES:

Csupán üres szó, . . . semmiség,
De szívünk tőle lánggal ég,
És lobbanásra kész;
Virág kelyhén egy napsugár
Ott száz visszhangra is talál,
S illatba, színbe vész.

Az üdve, kéje percznyi csak, —
De tőle száz érzés riad:
Szerelem, kél s remény;
Tündércsók soh'sem kényszerű,
S ha válni kell, mint fény, derű,
Örök emléken él.

Üdvöt könyörgök lányka im!
Csókodra vágynak ajkaim, —
Tagadd meg édesem!
Tagadd meg, vagy kínálj vele,
Egyként tied szívem fele,
Csókom s az életem!

JULISKA:

Eszem felfogni képtelen
Miért is, hogy oly védtelen
Ki csókra ingerel:

A lány akár a rózsaszál,
Bimbóként éri a halál,
Darázs, ha rá lehel.

Hiszen maguk, jó férfiak!
Korán, későn, szívük riad
A lányka léptire;
Tündér mind, míg csókot nem ad, —
S mutassa gyenge oldalát, —
Csacsi a kis pisze!

DÉNES:

De én szentem, szép angyalom!
Én biz' nem úgy gondolkozom!
Nekem ám szent a csók!
Nem hullok bár a térdre le,
Becsületes szívem heve,
Tőlem nem száll a bók.

Szépnek mondom s tetszik nekem
Csókért esdem, mert kedvelem,
Mint föld a nap tűzét;
Ahány csók ér anyi sugár,
Lelkem mélyébe is bejár,
S megőrzi a hevét.

JULISKA:

Én Istenem, mi szép a szó,
S mi szívünk mily hívő bohó,
Szellő is lengeti;

Csókban vajjon mi jó lehet?
A csók a szívben mit tehet?
Tudnom nem engedi??

DÉNES:

A csók — csupán a lehelet,
Érintni, látni nem lehet,
Érzésnek mennyei!
Nem bűn, nem véték, csak gyönyör,
Ha megtagadja elgyötör,
Megért, ha érezi.

Csókjában üdvöm édesem,
Érette im az életem!
Többet nem nyujthatok;
Az Isten is mosolyg le ránk
És nem lehet az szalmaláng,
Szemben, mi úgy ragyog!

Juliska a szót nem leli,
Csókolni magát engedi.
Pirul s odébb szökik;
Varázs szívébe behatol,
Ámor eléje lehajol,
S szívébe férkőzik.

S szól Dénes: óh én édesem!
Az üdvöt ajkáról lesem,
Szemében égi tűz.

E csók hűségem záloga,
Másnak ahhoz nincsen joga,
Mit Eros összefűz.

JULISKA :

Mit érzek én nem mondhatom,
Nem értem s nem gondolhatom,
Mi történt én velem;
Zilált agyam, hogy értse meg?
Ajkam, vérem, mért hőn meleg?
S mi dúl a lelkemen!?

DÉNES :

No lám, mit könyvtár, iskola,
Nem értehet meg tán soha,
Egy csók bölcsen tanít;
Ne észszel hass a lyányra hát,
Szívének tűzd Ámor nyilát,
S élvezd szűzcsókjait.

JULISKA :

Én Istenkém most vétkezém!
Mért is küldéd őt én elé?
Hogy lopja szívemet?!
Ha bűn a csók, mért csábos az?
Vagy tán az Égnek áldoz az,
Ki csókol s hűn szeret?!

Örök varázs.

No lám, én mindig azt hívém,
Túl járok majd a lány szívén,
S mutatni nem fogom;
S alig közelg Ámor nyíla,
Oda vagyok oly annyira,
Hiába tagadom.

Ha szárnyra kap a szerelem,
Vágy kínját végig szenvedem,
Ez már a végzetem;
Máskor meg jéghideg vagyok, —
Ki rám vágy, — attól fordulok,
Szeszély az életem.

Bohó, ki földre letekint,
Fönről angyal feléje ínt,
S előle, ha kitér;
Ki fénysugárt visszaveri,
S lelkébe be nem engedi,
Rideg szív vajj' mit ér?

A sas merészen napba száll
Szárnyát süti, de meg nem áll
Mert fénye vonzza föl;
Minket vonz úgy tündér közel,
Ámor csábít, vonz és átölel,
S tündérkép romba dől!

Varázsod édes lányka gyújt,
Szemed, képed, lelkembe bújt,
Rabod most én vagyok;
S ha fényed nem veszted soha,
A sorsod nem lesz mostoha,
Szívedbe olvadok.

Szemérem.

Gyöngyvirág az én szeretőm
Illatos;
Szellő szóra csak énfelém
Hajladoz.

Úgy suttogja a fülembe
Hogy szeret;
S suttogása túlharsogja
A szelet.

De ha csókkal hálálom a
Szerelmét;
Szeméremmel össze vonja
Szűzkelyhét.

Égharmatja ül üde friss
Szirmára;
Igézet a bűvillatos
Pártája.

Talány.

Sosem régi, — mindig új,
Vén szív alá is bebúj;
Behatol az ablakrésen,
Úr királyon s úr a népen.
Törvényről ő mit se tud,
Zárt ajtón át is bejut;
Férfiszívbe beférkőzik,
Leányt tőle hjába őrzik;
Tétlenül meg sosem áll,
Mindent össze boronál.

Hol futkos, hol meg repül,
Tőle ki sem menekül;
Száguld, illan s átszel teret,
Ha megkötöd, csak kinevet;
Szúzi ágyba íjat lő,
S bimbót terem rózsató.
Rabláncz pihe lesz kezében,
S menten gyengül lányszemérem;
S hogyha több nyíl száll felé,
Szíve is több férfié.

Fejtsd meg tehát édes lányka:
Mi lopózik selymes ágyba?
S mi lenn s fönn is hatalom?
Ha tiltom, ha akarom?

Talán szellem, vagy kísértet?
Mert az minket sem kimélget!

En is tudni szeretném:
Mondja meg hát, mi e rém?

Rózsás angyal, mint te vagy,
Vállán hordoz szárnyakat,
Jobbra, balra csókot vet,
Úgy hívják, hogy Amorett.

Biz' azt én is ismerem,
Nemde az a szerelem?
Olyan, mint fán a virág:
Lombnak szint, illatot ad.

Emlékezés.

Sem idő, sem távol
Nem enyhíti vágyam,
Édes emlékezet,
Hogy rám símult lágyan;
Minden szellő rezgés
Hoz új gondolatot,
De nincsen szebb annál,
Mikor csókolgatott.
Minden virágillat
Arra emlékeztet:
Mikor rózsaaajka
Az ajkamon rezgett.

Tilalom.

Tiltva nekem a szerelem sokára,
Csak távolról nézhetek a rózsára;
Szépközelben elfogna a kábulat,
Vigyáznom kell, mert szeretni nem szabad!

Te sem vagy már igazságos, Istenem!
Szívet adtál, s mért tiltod meg szeretnem?
Ha vérembe ültetted a tilalmat.
Tilalommag ily szerelmet hogy hajthat?!

Engedd Isten, hogy lángommal szeressek!
Szép rózsám tündéerkertjében lehessek;
Vagy égesd ki a szerelmet szívemből!
S lásd, hogy testem, mint korhadt fa úgy ledől.

TONSZERELEM

BONSZERELEM

De bánisd a magyart!

A sovínista.

Párbeszéd.

A nemzetközi világfi.

A hazátlan europäer.

Az osztrák honos.

I.

Csendesen, színtelenül folyt a tere-fere; közérdekű, de kevés hevületet ébresztő tárgyak voltak szőnyegen, míg csak az önhitt nemzetközi uracs szemébe nem vágta a magyar faj megkülönböztetett erényeit nemes rajongással védő ifjúnak a sovínistaság stereotyp vádját. Erre aztán nyomban kigyuladtak az indulatok fáklyái, rátértek a színtelenül aktuális politikára; előkerült Chlopi, meg a 150 agg generális kuruczriasztó fenyegetése és sok más, ami e két sötét háttérű állomás közé esik:

A sovínista: Boldog, boldogtalan, derűreborúra veti szemünkre minden lehetetlen alkalommal a sovínistaság vádját. Vétek-e az hát, ha nemzetünk erényeit, faji nemes vonásait szeretjük, becsüljük? Vajjon kinek jutna eszébe az anyasovínistáknak: a fran-

ziaíknak, vagy a legtúlzóbb aktiv sovinitáknak, a nagynémeteknek, szemére lobbantani synonym hajlamukat?

Ha csupán igazságtalanok volnának velünk azzal a macska sem törődne, de bizonyos, hogy rosszakarató ferdítéseikkel a jó bőrt is lehúznák nemzetünkről és ebben önök, magyar kozmopoliták és merev nyakú europäerek méltó czinkostársai a bennünket fáradhatlanul szapuló osztrák ellenségeinknek.

Osztrák honos: Nem vagyunk mi igazságtalanok, de önök gyűlölködők, kiknek a svarczgelb szín, meg az osztrák ember mindig piros posztó.

Sovinista: A fölületes szemlélőnek ebben igaza volna. De ne feledje uram, hogy aki bírálatot mond és merész igazságokat gyárt, annak nem csak a száraz ténynyel magával, hanem az okok és okozatokkal is kell számolnia. Mert az igazság csak akkor igazán az, ha meggyőző ereje nem egyéni, hanem általános.

A hazátlan europäer: Lássa rajongó honfitársam, én is a szép magyar hazában születtem, ereimben fajmagyar vér lüktet, de tanulmányaimat külföldön végeztem, más szemmel nézem a világot, mint önök, akik éjjel-nappal a tricolort lobogtatják, a Kossuthnótát éneklik és az aradi vértanúkért könynyeiket félszázad múltán is záporként hullat-

ják és e könnyektől nem látják a tudomány és a kultúra rohanó haladását, melytől eképpen mindinkább el-elmaradoznak.

A sovínista: Igaz, elmaradottak vagyunk és mögötte czammogunk a nyugati kultúrának. Ámde annak az elmaradottságnak okait ne abban keresse nemzetközi uram, hogy túlsokat foglalkozunk multunkkal és a nemzet történelmi nagyjaival!

A mi legnagyobb szerencsétlenségünk az a gyógyíthatlan osztrák felfogás, mely szerint az összetákoltt osztrák államfűzér ereje, léte a magyar nemzet gyengeségének fundamentumán állhat csak meg. Ezt a felfogást a gazdasági status sajnosan igazolja is, mert csakis iparilag és gazdaságilag gyenge állam tűrheti azt a gyarmati kihasználást, amit az osztrák ipar és kereskedelem végez hazánkban. A mi gazdasági szabad rendelkezésünk természetes nemzeti és vagyoni erősödésünket jelentené, ami viszont Ausztriának ugyanannyi veszteséget jelentene. A mi gyengeségünk tehát Ausztria ereje és a mi erősödésünk következésképp Ausztria gyengülését jelentené.

A mérleg egyik fele Ausztria, a másik Magyarország; Ausztria számban, gazdagságban túlsúlyban van, a mérleg egyik oldalát tehát lehúzza és így mi, a könnyebbek, állandóan Ausztria kénye-kedvére fönt lebe-

günk a mérlegkar másik végén. Ha erélylyel, erőszakkal és életösztönünk minden erkölcsi lendületével nem igyekszünk a mérleget szabad ingásba hozni és a becsületes szabad mérkőzést felvenni, úgy ez a súlybeli aránytalanság csak mindig rosszabb lehet!

A nemzetközi világfi: Önök csak a jelzők után futkosnak és hazafias szólamoktól hagyják magukat elragadtatni, de nem számolnak azzal, hogy Magyarország mint kizárólag földmivelő állam reá van utalva a mezőgazdasági termékeit fogyasztó iparállamra. A művelt nyugat sympathiával figyeli a magyar nemzet közéleti tényeit, de a mértékadó körök mindenütt aggodással nézik a különválásra való törekvéseket.

A sovínista: Amennyiben a művelt nyugat alatt az érdekelt Ausztriát érti, — úgy bizonyynyal mondhatom, hogy annak az aggodása meggyőződésellenes nyers számítás. A többi kulturállamok rokonszenve kedvünkre lehet, de annak ugyan semmi jelentőséget nem kell tulajdonítani. A magyar nemzet török-tatár ellen évszázadokon át Nyugat-Európa védbástyáját képezte. Testével vérével, mesés legyűrhetetlen erejével állta útját a keletről jövő veszedelmeknek és megkímélte a nyugati államokat e pusztító harcoktól. A művelt nyugat rokonszenve

csak olyan szív nélküli szerelem. Legválságosabb napjaiban cserben hagyták nemzetünket. Becsületes segítő jobbot sohasem nyújtottak nekünk se nyugatról, se keletről, de sújtó kéz került itt is, ott is.

Akár sikeres, akár válságos a jövőnk képe, ez tisztán a mi gondunk s nem kérünk sem Ausztria, sem a vámkülföld aggódó rokon-szenvéből!

Oszttrák honos: Ezek mind csak érzelmi kérdések; egy ország sorsát, gazdasági jólétét azonban nem lehet ily „*va banque*” módon kockára tenni. Magyarország gazdasági túltermelését nem helyezheti el Ausztrián kívül. Viszont beismerem, hogy Ausztria ipari túltermelésének épp oly szüksége van Magyarországra.

Sovinista: Ezt a két tényt részben mi is méltányoljuk. A mi higgadt észjárásunk azonban nélkülözi azt a belénk erőszakolt rémlátást, mintha a gazdasági különválásnak egyszersmind a kitörő vámháborút is kellene jelentenie.

Az egymásra utalt államok meglegelik minden viszonyok között az egyezkedésre a módot.

Egy azonban szent bizonyos, hogy nekünk földművelő államnak csakis hasznos eredményt hozhat a különválás. A mi termelési fölöslegünk állatban, gabonában mind oly

abszolút becsű érték, amelyre Európának föltétlen szüksége van és amely cikkekben a kelet termelési fölöslegén túl még az amerikai importra is reá van utalva.

Tendencziózus mese tehát az, hogy nem lesz majd piacza túltermelésünknek. Igenis lesz és pedig azzal az előnnyel, hogy Ausztria nem fogja a közvetítő kereskedelem hasznát lefőlezni és a mi árainkat minden lehető eszközzel a minimálisra nyomni. És egyet ne tessék még feledni, hogy ugyanis Magyarországnak csak az Ausztria iránti kedvezésből föntartott keleti nyersterményekre nyújtott vámmentességét kell megszüntetnie és a fölöslegünk közel sem lesz oly nagy, hogy azt játszva el ne helyezhetnők. További csökkenését fogja a kiviteli fölöslegnek jelenteni az, hogy ha iparunk mint a gazdasági önállóság első következménye oly lendületet vesz, hogy annak révén néhány év multán pár százezer ipari munkás, egyéb alkalmazott (és akik e révén szintén keresetet lelnek) maradhat a haza földjén. Minél kevesebb munkáskéz vándorol ki az országból, annál több búza fog itt maradhatni belfogyasztásra, mert tudvalevő, hogy az ipari munkásnak élelem s ruházatban legalább 3-szor akkora a fogyasztása, mint a gazdasági munkásé, kinek gyors gatyára és puha kenyérre is szűkösen telik.

Osztrák honos : Ah, hisz önt heves sovizmusa túloptimistává s szinte vakká teszi; de hisz a jövő majd megmutatja, hogy ingoványra építik az önálló vámterület égbeszárnyaló palotáit.

Sovinista : Bízunk ezt csak a jövőre. Az lenne inkább vakság, ha nem látnók, hogy Ausztria az értünk való aggodással csak a saját jó ügyének féltését igyekszik takarni, mert hiszen elveszt egy ilyen búsásan fizető gyarmatot, amely nélkül a mostani nagyipara alaposan össze fog zsugorodni. Ezért és csupán ezért ragadnak meg odaát kerülő úton minden eszközt a magyar közvélemény félrevezetésére.

A nemzetközi világfi : Ön javíthatlan ábrándozó. E téren nem is kísérelném meg más meggyőződésre birni. De lássuk csak a katonai téren és a nagyhatalmi kérdésben! Itt csak nem akarja ön elvitatni, hogy míg, a mai helyzetben, mint a monarchia alkotó része, Magyarország Ausztriával együttesen nagyhatalmi faktor, — különválva csak kis államocska lenne, mint Szerbia, Románia vagy akár Bulgária.

Sovinista : Kénytelen vagyok itt egy képletes hasonlatot alkalmazni: Képzелjen uram egy remek műfestményt s ahhoz egy ormótlan nagy keretet és ez éppen nem stílszerű keretbe helyezett képhez szerencsétlenül

hamis, rossz világítást, mely a mű hatását semmivé teszi.

A kép Magyarország, a keret az osztrák örökös tartományok gyűrűje Istriától Bukovináig. A világítás pedig a közügyes külképviselet és a közös hadsereg. E kettőnek köszönhető, hogy Magyarország egészen el van sikkasztva és nem nagyhatalom, hanem a külföld szemében csak tartomány; kevesebb Szerbiánál s kevesebb Bulgáriánál. Ez a hamis világítás elhomályosítja, semmivé teszi Magyarország multját, jelenét és egész állami létét.

A hazátlan europäer: Be kell ismernem hogy a hasonlat találó és mégis az a meggyőződésem, hogy az u. n. európai egyensúly érdekében sokkal fontosabb az, hogy Közép-Európában a fajok, népek és nemzetek mind élesebb versenyében még a széthúzó elemek is inkább nagyhatalmasságokká tömörüljenek, hogy szavuknak súlya legyen, minthogy apró államocskákká daraboltassanak szét.

Sovinista: Ez a magasabb szempont mi reánk semmi hatással nem lehet. Ellenséges, ellentétes és teljesen divergens elemek összeerőszakolásából soha jót nem fognak látni.

Ha becsületes szövetség nem létesülhet, a magyar nemzet fölszívása és beol-

vasztása a gsamtmonarchiába soha nem fog sikerülni s minél erősebb lesz az arra való törekvés, annál élénkebb és lelkesebbé válik az ellentállás.

Boldogtalan házasság ez a mienk, tessék elhinni; kár itt a békéltetés, egyeztetés; itt csak a válás segíthet!

II.

Osztrák honos: Öreg hiba az önöknél, hogy ezt az ön által vázolt szellemet nevelik már az elemi iskolás gyerekekbe is. Csupa történelem, s a multak dicsősége lesz beléjük tömve s e mellett mellőzik a gyakorlati hasznos nevelés követelményeit. Istenítik s mennyekig emelik történelmi nagyjait s gyűlölik az osztrákot, mint a fenevadat.

Sovinista: Ez a kicsinylő és leezkértető vélemény engem több ízben kihozott már a sodromból, de ma már higgadtabban ítélem meg beszédjüket, mert önök csak azt beszélnek, amire tanították. Önöknél törülték a sajtó cenzuráját, de a gondolat császári béklyói-tól az osztrákok észjárását soha semmi alkotmányos szabadság nem fogja fölszabadítani.

A magyar nemzet lehet, hogy hibásan neveli fiait, de becsületesen és jóhiszeműleg teszi s nem hamisít se földrajzt, se történelmet; a maga előnyére épp oly kevésbé, mint idegen nemzetek kisebbitésére.

Az osztrák örökös tartományok iskolái azonban tankönyveikben Magyarországot elemésztik; történelmét, mindenét agyonhallgatják és ha itt-ott elkerülhetlenül mégis meg kell említeniök a chlopi-i néptörzset, úgy, méltó rajongással tisztelt nagyjainkat rebelliseknek, a nemzet világdicsőségű alkotmányos harczait pedig insurgens lázadásnak, csődülésnek nevezik. Kár itt a részletekbe merülni, elég, ha megemlítem, hogy II. Rákóczy Ferencz rebellis, Kossuth Lajos rebellis az osztrák tankönyvek szerint. Az egyedüli elismert nagyság Zrinyi Miklós, a szigetvári hős, akiről azonban még csak nem is gyaníttatja a könyv, hogy magyar.

Hihetetlen élelmességgel van körülírva, hogy a kereszténység védelmében vívta önfeláldozó dicsőséges harczait. Annyit megtudhatni tehát belőle, hogy keresztény volt, de magyarságáról mit sem gyaníthatnak az osztrák iskolák magyarfaló palántái.

Osztrák honos: Tény, hogy igen tájékozatlanok vagyunk Magyarország történetében, de talán még több lesz a magyar könyvekben a szépítés és a multak dicsőségének nagyítása, mint az osztrák könyvek szűk keretében a tendencia?!

Sovinista. Erről nem vitatkozom, megszokott dolog előttem, hogy Önök, ha magyar érdemeokről van szó, letagadják a csillagot

is az égről. Egyet azonban meg kell hallgatnia. Jó multkor egy színosztrákkal utaztam, képzett, művelt ember hatását tette reám; épp József főherczeg betegségéről írják sokat a lapok.

Egyszerre azzal a kérdéssel fordul hozzám, hogy kicsoda micsoda az a József főherczeg?

Én nem vettem komolyan kérdését, de ő annyira bizonykodott, hogy sosem hallott felőle, hogy el kellett hinnem.

Ausztriában tudvalevőleg minden gyerek ismeri az uralkodó ház minden legtávolabb eső tagját is és míg a hithű osztrák egy 2 napos főherczeg nevének említésére is önkéntelenül összeveri lojalitástól izzadó bokáját, ez úri ember még hírét sem hallotta József főherczegnek. Nos és miért nem? Egyszerűen azért, mert magyar!

A hazátlan europäer: Ennek az esetnek is több jelentőséget tulajdonít, mint érdemes József főherczeg, mint a magyar honvédség főparancsnoka, nem szerepel sem a bécsi udvar sem a közös hadsereg fővezetése körül oly észrevehetően, hogy a lajtánlúliak őt személyesen ismerhetnék. Az osztrák és különösen a bécsi nép pedig olyan, hogy csak azokról vesz tudomást, akik szeme láttára játszik el szerepeiket az élet színpadján.

A nemzetközi világfi: Helytelenül cselek-

szik Önök, hogy ily lényegtelen dolgokkal bibelődnek. Még helytelenebbül cselekszik azt, hogy nem csak belelovalják magukat az antigermanizmusba, hanem még lehetlenné teszik ifjaiknak a német nyelv tanulását is. Ez határozott czélszerűtlen túlzás, mert a magyar nyelv az egész világon egyedül és elszigetelten áll, azzal Linzig se juthatnak el, míg a német nyelvet a világ minden táján beszélik. Ha ellenségüknek tekintik az osztrákot, úgy annál inkább vértézve volnának ellene, ha nyelvét ismerve, — gyengéit, szándékait jobban kilehetnék.

Sovinista: Hiszen ön a legklasszikusabb nemzetközi bizonyíték a német nyelv átalakító és magyartalanító hatására és ugyanezt még százszorta szomorúbb példákkal igazolja a közös hadsereg részére nevelt magyar tisztek elnémetesedése. A német nyelv nem tudását tartom épp a magyarság legerősebb áthághatatlan bástyájának. Ennek a bástyának köszönhető az ezer éves mult és az biztosítja a magyar nemzeti állam jövődjét is.

A francziák honi nyelvükön kívül alig tanulnak mást. Ha jól tudom, még maga Loubet elnök is egyedül honi nyelvét beszéli és vajjon ki vonhatná kétségbe az ő világműveltségét? A mi a francziáknak nincs kárára, az nekünk sem lehet ártalmunkra!

Az élelmes és közismert flegmájú angolok még kereskedelmi levelezésükben is ragaszkodnak anyanyelvükhöz és még ahol érdekük úgy kívánná is alig lehet más nyelvű választ tőlük kicsiklandozni, mint angolt.

Mi Ausztria és a vámkülföld iparának 8—900 millió korona erejéig vevői, fogyasztói vagyunk és mégis oly túlzott előzékenyek és toleránsak vagyunk, hogy mindenkinek a maga nyelvén írunk, holott a magyar nyelvhez ragaszkodva, a sok külföldi iparos, kereskedő üzleti érdekből kénytelen volna magyar levelezőt tartani és a mi fiainknak is, kik a német nyelv nélkül még itthon sem boldogulhatnak, existenciát nyújtani.

Osztrák honos: Észrevételen átsiklottunk ismét a gazdasági kérdésre, ámbár a katonai szétválasztás eszméjéről szerettem volna véleményét hallani.

Sovinista: Erről hidegvérrel alig is lehet beszélni. Az imént már bebizonyítottam, hogy mikép hamisítják és sikkasztják el történelmünket, mikép állítanak a világ előtt mindent homályba, ami a magyar nemzet állami létéről és való értékéről a külföldnek hű képet nyújtana. S alig egy pár hét előtt, közvetlen azután, hogy a nevezetes 150 osztrák generális annak hallatára, hogy a magyar katonát anyanyelvén akarják vezényelni, tiltakozva csapta össze kopott sarkantyúját, —

olvashatta ország-világ egy Bécsben megjelenő szaklapban azt a nevetségesen mérges kijelentést, hogy a magyar nemzetgyűlés követelései nem a nemzet megnyilatkozását jelentik, hanem az csak a legutolsó választásból nagy számban kikerült tönkrement fiskálisok és egyéb rebellisek okvetetlenkedése.

Vajjon nem érzi-e mindenki, aki a mi viszonyainkat és a magyar közhangulatot ismeri, hogy az ilyen kirohanás csak a gonoszság mérges prűszkölése a százágú, Judászolddal táplált intrikák sikertelensége fölött!?

Osztrák honos: Nézzen csak körül és lássa maga, hogy kiknek a kezében van ma a vezető szerep és micsoda egyenetlenség van minden részen! Múló, alakuló, bomladozó pártokat látni, de nem egyetértést.

Politikailag megbízhatlan egyének verik leghevesebben a nagydobot és azok csinálják a közvéleményt ma Magyarországon.

Sovinista: Erre azt kellene magyaros nyíltsággal felelnem, hogy söpörjenek önök a maguk küszöbén. Van odaát olyan Augiás istállója, hogy annak *egy* Herkules még ízelítőül is kevés lenne!

Én azonban nem ezzel replikázok önnek, hanem utalok a sziami közös testű ikrek (Dódika és Rádika) esetére. Emlékszik talán, hogy jól összefértek évekig, míg az egyik

szegénykének a szervezete bomlásnak nem indult és betegsége miatt folytonos czivódás nem lett köztük. Utóbb is, hogy az egyik megmenthető legyen, a beteget el kellett választani műtő késsel a testvérétől, ne hogy a kóros sejtek áttelepüljenek az egészséges testbe is.

Magyarországot és Ausztriát nem a Természet s nem az Úr akarata növesztette össze, de a közös testű állapot eredetétől fogva természetellenes volt s így lett az alkotmányra éretlen beteg Ausztria mindig a mi bajaink eredő oka is.

Mivel önöknek az oly impozánsan megnyilatkozott magyar politikai lelkiismeret nincsen ínyére, hát reá fogják, hogy dobverő bohócok és ingyenélő demagógok csinálták a közvéleményt.

Azután még csodálkoznak, hogy nem veszik önöket nálunk komolyan és hogy őszinteségüket minden józan magyar kétségbe vonja!

Azok a pártbeli zavarok és mindig szaporodó új és összevissza irányok pedig csak Ausztriának évtizedes kórtünetei magyar talajon.

Amint a szétválasztás műtete be lesz fejezve, mi ezeknek a kórságoknak átültetése ellen védve leszünk; addig azonban minden betegségen át fogunk esni, úgy mint ezelőtt,

a melyen az osztrák parlament és közélet átvedlik.

Igy lett a bécsi Lueger eszmékből nálunk néppárt és így alakul az osztrák ifjú csehek, lengyelek, nagynémetek, szlovének, stb. stb sablonjára megható nyíltsággal a románok, szászok, tótok stb. nemzetiségi pártja s ennek gyalázatos mikrobái ellen nem hogy fertőtlenítenék a Bécset járó urakat, de sőt szemlátomást tenyésztik a nemzetiségi bacillus-kulturáit.

Okos ám az osztrák, tudja jól, hogy ezzel sok egészséges vért el lehet vonni a magyar nemzet daliás testéből.

De ne feledje a nagyon élelmes osztrák szellem, hogy csak gyengíteni lehet helylyelközzel a magyart, de puhítani soha!

Osztrák honos: Önök magyarok rengeteg ideálisták és túlzók a hazaszeretben is, meg az idegenek iránti ellenszenvben is. Azt azonban csak el kell ismerniök, hogy Magyarország ipara, kulturája a közös állapotban hatalmas lendületet vett és a jelentéktelen Pest városából majd egy millió lelket számláló világváros lett.

Sovinista: Ez való igaz, sőt megerősítem ez állítását azzal, hogy a látható fejlődés annyiban a közös állapot eredménye, mert meggyőződésünk, hogy teljes állami önállóságunk ugyanez idő alatt a fejlődésnek

mégegyszer akkora arányait eredményezte volna.

III.

Nemzetközi világfi: Már csak modern objektív gondolkozású ember nem veheti tagadásba, hogy minél több idegennek közénk való keveredése és a mieinknek a kifelé való törekvése csakis hasznára válhat a magyar nemzet kulturfejlődésének!

Sovinista: Én egyiket sem tartom haszonnak, mivel az idegen letelepülőket (tisztelet a kevés kivételnek) ezer okunk van bizalmatlansággal fogadni és mert a külföldön élő magyarok többsége csakhamar úgy el lesz kapatva, hogy kivetkőzik minden magyar eredetiségéből. Attól fogva azután csak atyáskodó gyámkodással szoktak szülőhazájukról beszélni, épp úgy mint Önök.

Én érzem, hogy Önöket százennyi lelkesedéssel és igazsággal sem fogom jobb meggyőződésre birni; engedjék meg hát, hogy Zrinyi Miklós írásaiból olvassak fel egy pár súlyos érvet igazam erősítésére:

A pogány időkről szól az írás, mikor még a török rémtúlereje fojtotta el a magyar nemzet lélekzetét és idegen országokból jöttek segítő keresztény csapatok, hogy a nyomorgatott magyar földről dús prédával térhessenek vissza hazájukba. Lássák hát e

dicső írásokból, hogy mit segítettek nemzetünknek az idegenek.

Így ír Zrinyi „a török afium ellen való orvosság” című munkájában:

„Mert forgassuk fel a históriákat és megtaláljuk, hogy jóllehet magyar is sok helyen botlott a vitézségben és sokszor rosszul cselekedett, *mindazonáltal a derekas veszedelmek az idegenektől estek*; minthogy avagy nem érzették úgy nyavalyánkat, avagy a kéntelenség nem erőltette őket a szerencsétetésre, mint a magyart. *Mert a kinek nem borja, nem nyalja.*”

Máshol meg így folytatja:

„Menjünk példákra; és bár csak Mátyás király halála után való históriát vegyük sorra meglátjuk, hogy Felsi Lénárd, Rogendorff, Joachim Brandenburgi herczeg operációi, kik talán másutt vitéz generálisok voltak, országunkban haszontalanul multak el; *meglátjuk, a sok várak s erősségek megadásában az idegeneket vétkeseknek lenni.* Mert Budát megtartja vala Nádasdi Tamás szultán Szuliman ellen, ha az idegenek nem kényszerítik vala a feladásra, kik miatt maga is csaknem rosszul jára; meglátjuk amaz vitézlő urat Losonczit Tömösvárral együtt veszni az idegenek miatt; idegen volt Aldana, ki Lippát,

idegen volt Liscanus és Salamanca, kik Esztergomot gyalázatosan feladák; idegenek miatt vitéz Nyári Pálnak is Egret megkelle adni, Tata idegenek miatt veszett, Pápa idegen nép miatt, s vele együtt törökké lőn; Kosztaniczát Horvátországban egy Kranicz veszté el. Székes-Fehérvár is így vesze idegen miatt, Erdődöt, Győrt, Klisszát, Kanizsát idegenek árulták el. Tekintsük meg, Basta, Svendi Lázár, Belgiojosa, Kolaldo, Bukoy, Roszburm; Montenegro, Ekenperger, Hardek, hadakozásít: bizonyára semmi jónkra nem voltak. Tekintsük Erasmus Tajfl harczát, ki nem csak szerencsétlenül, de egész keresztyén nemzetnek olyan gyalázatjára volt, hogy soha eleget rajta nem bánkódhatunk, holott azt írja Istvánfi, egy messzely vajon vagy mézen árulnak vala egy németet a törökök. Nézze meg Joniust, aki Istvánfínak nem hiszen. De nem láttunk viszont ennyi sok dicsősséges más operációkat, avagy szállott váraknak megsegítését, avagy török földön vitéz progressusokat; és ha melyek voltak is talán néha, *egy április szeléhez hasonlóak azok a segítségek, melyek oly nagy dicsekedéssel hazánkban jöttek nyáron, s aratás után ősszel, jól megrabolván országunkat, visszamentek s magunkat magunknak hattak; kinek nagyobb bizonyágát, aki*

látni akarja, nézze meg Istvánfiban részében vége felé, és több más helyeken.

Ma egész más világ van, de ma sem vagyunk jobban az idegenekkel. Hiába minden „Akinak nem borja nem nyalja“.

És végre hallgassák meg uraim, hogy miket ír Forgács Simon tábornok II. Rákóczy Ferencznek, — Zrinyinek ugyane művét neki dedikálván:

„Mért ha a Romaiak és a hadi disciplina által lőtt triumphusit el hallgatom is; szóllok erről a nemzetről, aki régen előttünk vagyon, *nyakunkon üll; hírvél, életével, költségivel, minden ki gondolható mesterségeivel szabadságunkat, jószágunkat és országunkat sanyargattya. Vallyon ezen német nemzet miért oly hatalmas ellenünk? Az Istennek külömb teremteit embere-é mint mi?* Annyi feje, annyi keze, annyi lába, annyi tagja az hadakozáshoz, mint nekünk. Keményebb, türethetőbb, erősebb, magassabb, talpassabb, tenyeresebb-é mint mi? akit, ha a dér meg csip, mint a légy; ha meleg szupponya nintsen, mint az holt: termete mint a czinegének. Talán a maga visellése, vagy a köntüse, ki csak lotyog-fütyög és egész impedimentum az hadakozásra, a jobb e nálunk? Talán a fegyvere, koczipitere, hosszú puskája, akit

ha kilő, nagy dörgést teszen, de nem talál véle és annak megtöltése nagy időt kíván és nagy confusiot okoz: az jobb-é a mi kardunknál kopjánknál, a ki mindenkor kisüll és utat tsinál magának? Vallyon lova é jobb? a ki, ha huszonnégy óráig nem eszik, dög; a mienk pedig akkor vidámabb. Hanem ha annak könnyebbsége volna gyorsabb a mienknél, midőn mászva mász a lóra, a mikor már mi lovon vagyunk. *Hát mivel hatalmas azon nemzet?*“.

Forgách írásának minden mondata tökéletesen reá illik a mi időnkre is. Akkor a hadi furfang, cserbenhagyás és árulás járta, ma üzleti, diplomátiai cselszövés és abszolút anyagi kihasználás. Ravaszság és furfang ül diadalt a magyar egyenes jellemén és jóhiszeműségén. Ez a válasz Forgách kérdéseire. *Ebben áll a lajtántúliak fensőbbisége!*

Önökkel magyar szakadárokkal, bármily véleményeik legyen is, mi nem igen törődünk, de a Lajtán túlra az osztrák földieknek oda dörögjük, hogy „Ne bántsd a magyart!”

Ez a századok emésztő rozsdájával megküzdött nagy mondat állott bevésve Gróf Zrinyi Miklós ágyúi csövén és ma ott áll minden igaz magyar szívében!

Ne piszkálják, ne uszítsák a tőlünk hará-

csolt pénzzel a mi derék, becsületes és többnyire hazafias nemzetiségeinket ellenünk! Ösmerjük már régről ezt az utolsó eszközt!

Jól vigyázzanak, mert nem mi leszünk okai, ha a szivekből megint visszakerülne az ágyuk csövére Zrinyi halhatatlan intelme, hogy *„Ne bánts d a magyart!”*

Márczius 15.

Félszázad előtt volt hazánk kikelete,
Bimbó nyílott, fakadt egész országszerte;
Százados ifjú kor fényes multba merült,
Jó szerencsénk fordult s dülő útra került;
Ifjú üdeséget ellepte a kéreg,
Végasztalan zord fagy és sok földi féreg,
Török, tatár, német küldte a sok kémét,
Míg végre nemzetünk új tavaszra ébredt;
Tavasz fuallattól nemzet ifjúvá vált,
Áldd meg én Istenem Árpád dicső honát!

Irigyelték tőle éltető napsugárt,
Tettek is galádul benne vétkes nagy kárt;
Ámde nyeshetik a sudar fának ágát,
Teremtő kezének útját el nem állják!
Gonosz cselvetések s ellenink gazsága,
Igaz ügygyel szemben csak elveszett kárba;
Megnyirbált nemzetünk számban már hanyatlott,
Önvédelem harcza sok uj erélyt adott;
Minden jó magyarunk elszánt nagy hőssé vált,
Áldd meg én Istenem Árpád dicső honát!

Édes jó Teremtőnk a magyarnak őre,
Nem hullik áldása terméketlen kőre;
Virágos kertté lett a mi nemes népünk,
Kéblében, lelkében hordta öröklétünk;
Haza védelmében helyét mind megállta,
S tűzhelyét gondozta élte méltó párja;

Míg a férfi védte honunk becsületét,
Szívén hordozta ő nemzet jövődjét;
Harczban sem feledé legény hű mátkáját,
Áldd meg én Istenem Árpád dicső honát!

Népünk arra kérte irgalmas Istenét,
Ne segítse őt se, se az ellenségét,
Bizza csak a többit arra, ki rátermett!
S újra ifju lett im, leigázott nemzet!
Jó Ég teljesíté vitézek kérését,
Sok ádáz ellenség nem úr ma, csak szomszéd;
Megjött egy szép napon hajnal hasadása,
Tartson egy ezredig nemzetünk tavasza!
Bizalommal várjuk a jövődönk nyarát,
Áldd meg én Istenem Árpád dicső honát!

Rákóczy!

„Ismét magyar lett a magyar,
Lángol, piroslik az arcza,
Kitűzött zászló mindenik,
Amely jelt ad a harczra!”

Petőfi.

Nézzetek keletre, csudás most az égbolt!
Földből emelkedik kápráztató fényfolt!
Nem maga kél a nap, kísézőre talált, ...
Rákóczy sírjából üzik el a halált!

Nézzetek keletre, Rodostó tájára!
Csoda elhatott a Rákóczy sírjára,
Vendéglátó félhold, mint a nemes lovag,
Átengedi nekünk a szentelt hamvakat.
A legelső magyar, szeretett királyunk ...
Nemzetünk multjából gyászfoltot takargat, ...
Újra fölragyog a magyar nemzet napja!
Rákóczy hamvait hazánk vissza kapja!

Van-e föld kerekén, ki annyit áldozott?
Ki honért, eszményért, mindent odahagyott?
Ki megtagadhatta szívének szerelmét,
Hogy csak fölsegélje nyűgözött nemzetét!
Kinek arany szíve, lánglobogót bontott,
Félország javáról, jogarról lemondott!
Nincs honfi előtte, nem is lesz utána,
Kit úgy istenítne, imádna hazája!

Sok csillagunk vagyon szerte eltemetve,
De vágyva kívánja vissza nemzet lelke;

Tenger és távolság választ el bennünket,
Bár messze távolból is látjuk a fényüket.
Összekerül még majd honunk sok csillaga
Együtt lesz Rákóczy mesés kurucz hada;
Kurucz tárogatók újra megszólalnak,
Lesz még virradása, ünnepe magyarnak!

Ügyelj csak nemzetem, nézzél napkeletre,
Ott látod dicsőink újra ébredvezve;
Nem üstököst látsz ott, de fényes új napot,
S mellette több bolygó, tündöklő csillagot:
Dicsőnek hős anyját, nagy Zrinyi Ilonát,
Mikest és Bercsényit, ki mind vágyja honát;
Ott ébred csudára az isteni eszme,
Mi nem hal meg soha, bár el van temetve!

Lesz bár akadály a nagy jövőtelednek,
De érezzük lehet lángoló lelkednek;
Te szellemed ébred, mindannyiszor újra,
Amint a hóhérja nemzetedet rúgja.
A te istenlelked ezer részre osztva,
Lelkes honszerelmét más ezernek osztja;
Megőrizzük neved, bárhol is a sírod,
Szavadat megértjük, ha égből is írod!

Te ültetted magvát el az ősi fának,
Mely ma lombot, enyhet ád e szép hazának;
S ha nem bír megvédeni lombos koronája,
Tűzlángot lelkekbe ád a törzse, fája.

E fának gyümölcse ad lelket a népnek,
S ha ma tűzbe megyünk, oda milliók lépnek;
Milliókra nőtt föl a kis kurucz sereged,
Vesztünkre töröknek Ég juttasson kegyet!

Bár haza nem hozott, . . . hálás volt nemzeted!
Szentképpen imádta száműzött tetemed;
Hozzád szállt örömben, hozzád bánatában,
S nem lesz nyugta, míg nem leszel e hazában!

Merengünk keletre, hol az úr a félhold
Honnét a nap indul s földereng az égbolt;
Hol a hajnal hasad, téged onnét várunk!
S mire megtérsz hozzánk, lesz már szabadságunk!

Váljunk el.

Dobzódik a német sógor,
Aggódik miattunk;
Rokonszenvből vagdalja a
Jeget mi alattunk.

Ne búsulj már derék szomszéd,
Ne reszkess sorsunkért;
Csak egy nyűgöt lerázhassunk,
Helyt állunk magunkért!

Akadály a csak egy van a
Mi haladásunknak:
Ölelésed te jó szomszéd
Húzza a vállunkat.

Ne ölelj hát, ne szeress úgy,
Mint ennekelőtte;
Ugysem ád már néked tejet
A jó fejős tőgye.

Mi voltunk sok, sok ideig
Jó fejős tehened;
S megsokaltuk, hogy emlőnkől
Te szopd ki a tejet.

Hunczutság az aggódásod
Mi önállásunkon;
Rosszabb sorunk nem lehet, mint
Veled közös konczon.

Ne aggódj hát mi miattunk
Ördögadta szomszéd
Hanem szedd a sátorfádat
Förgeteg hordjon szét!

Közeledés.

Lepislant az északi, a
Déli sarkra,
Látva, hogy a nép az erős,
Hazájáért, mint igaz hős,
Életével, vagyonával
Kész a harcra.

Ősz királyunk, Isten áldja
És éltesse;
Aggódva is hittet bízik
Látva, miként erősödik,
Lovagias hű magyarja,
Hű nemzetje.

Csak erősnek van hazája
És jó módja,
S nem boldogul, szépszerével
Ki meg nem vív ellenével
S jövődjét megadással
Bízva sorsra.

Ne állja most utját senki
A magyarnak;
Nem kérik ők senki másét,
Áldoznak a szabadságért,
Osztrákkal egy tálból enni
Nem akarnak.

Ősz királyunk, bölcs vagy, mivel
Velünk megbékéltél;
Rákóczyntat visszaadtad,
Kossuth fiát jól fogadtad,
Jöjj Budára szeretettel,
S nem hiába éltél.

Amit vesztél, mit szenvedtél,
Szeretetünk pótol;
Tündérlakban várunk téged,
Hosszabb lesz itt nemes élted,
Rajongással, imádattal
Nemzet néked hódol.

Kossuth apánk! szép vetésed
Meghozta a termést;
Magyar lesz most ez az ország,
Hadseregünk nem lesz osztrák,
Összetartva, sorainkon
Muszka sem üthet rést.

Kürtszó.

Nagyot fordult a világunk egy félszázad óta,
Nem csatáról, kenyérharczról szól máma a nóta;
Akkor, régen, husángot a mi hátunkon vágta,
Míg feléjük nem fordultunk s ők mutattak hátat;
Megráztuk az üstöküket s emlékükbe véstük,
Osztrák színét sose lássuk, kardot fogtunk értük.

S amióta erőnk látták,
Nem látjuk az osztrák hátát;
Szemtől szembe szép szerével
Fosztogat ma s csinján érvel.
Nyers erőt ma gép pótolja!
Csak furfangnak van hatalma!
Oldjuk kardunk, ne csörgessük,
Hanem népünk baját lessük!

*

Szarvát törtük a németnek egy félszázad előtt,
De megtöltött a hitványa száz magyar temetőt,
S most, hogy kardja élet vágta a zsebünkön rágcsál,
Verjük vissza sok álnokját, míg megint nem hátrál;
Tartozunk a fosztogatott derék népnek ezzel,
Êhes szegény, sovány testét el kell látnunk mezzel.

Német szó ma parancsolat,
Osztrák viszi az adónkat;
Szegény népünk nyomorgatja,
Tőle hízik a poczakja.

Nyers erőt ész jármába hajt!
Géppel szánt az jó s rossz talajt!
Mi se üres szót csépeljünk!
De ellenink szarván nyessünk!

Boldogtalan a magyar ma, nincs hona se földje,
Nem visszhangzik víg danáktól a Kárpátok völgye;
Siralomház száz falunak szép családi fészke,
Más országba vándorol a munkás férfi népe;
Nincs ki sorsát megszívlelje, elhagyott és árva
S Amerika sem hívja már, partja el van zárva.

*

Szegény a nép s így elárvul,
Férfi távol mind honátul;
Nő s gyermeknek nincs védője,
Úgy nő fel, mint bogáncs s rőzse.
Mint kóborló szerte száguld,
Teste bágyadt, lelke fásult!
Térjünk észre s őt segítsük;
S baj csiráját tövön nyessük!

Szózat a királyhoz!

„A legelső magyar ember
a király“.

Vörösmarty.

Elérkezett a nagy idő,
Itt van végre;
Szóhoz jutott Magyarhonnak
Derék népe;
Ne fojtsátok tovább is el
A kérését,
Jó királyunk hallgasd meg a
Szívverését.

Mért is nem vagy Budavárba?
Virradna most szép hazánkra!

Valamikor, hej! régen volt
Ma már mind csak álom,
Róluk szólok, csoda-e ha
Szót alig találok?
Királynénk volt, királyfink is,
Trónnak örököse;
Rá gondolva, nemzet sóhajt
S hull a szeme könnye.
Hű magyarját a királya,
Nem jön közénk s ritkán látja!

Erzsébet volt nemzetünknek
Szent védő angyala,
Ő volt borus napjainknak
Napsugár hajnala;

Szent alakja szállt királyhoz
A mi védelmünkre,
Akkor nem volt a bécsi Burg
Hízelkedők fészke.

Most csak néha jön Budára,
Üresen áll király vára!

Nem úgy élt és nem úgy múlt ki
Mint más földszülötte,
Magasztos volt az élete
S mennybe szállt a lelke;
Együtt van ott rég siratott
Imádott fiával,
Őket mi meg itt siratjuk
Elárvult királylyal.

Közös a mi szívünk gyásza,
Jer királyunk Buda várba!

A mi gyászunk sokkal nagyobb
Mint a te fájdalmad,
Népünknek Rudolf halála
Nem hágy nyugalmat;
Száz rege és ezer nóta
Szól az ő nevéről,
Vissza jön ő százszor mondja
Nem mond le reményről.
Hatna hozzád szívünk vágya,
Még ma jönnél le Budára!

Ostromolunk a kéréssel
Felénk is tekints már,

Lovagias magyar néped

Dobbanó szívvel vár;

Ne keresd a lehetetlent

Idejét mi múlta,

Jó szomszédunk vagyonunkat

Ugyis már szétdúlta.

Nincs magyarnak nagyobb vágya,

Csak te hallgass hívására!

Közös véled a szívünknek

Vágya és reménye,

De mit eddig tőlünk vettek

Kell ma már kenyérre;

Te személyed legyen csak a

Két országnak kapcsa,

Határinkat, mint hegyszirtet

Villám ketté sujtsa!

Te vagy a magyar királya!

Hozzád száll a nép imája,

Hívunk, várunk, jöjj Budára!

Szürkület!

Egy kis remény s derű után
Ismét hullnak bőszen mennykövek, —
Minden siker után ott áll
A talpnyaló lakájtömeg?!

Felhős egünk alig vetett
Tegnap le ránk derűs sugárt, —
Háttérből már is tornyosúl
Schwarzgelb penész védvén jogát.

Ott van már mind a vészmadár,
Suttog, sűg, nyal, majd intrikál;
S ha nemzetünk mellére ver,
Ő ellene mind talpra áll.

Félhajtási törzsötöknek!
Képmása az ördögöknek!
Sorsunk útját mért álljátok?
Nem pirul el az orczátok?!

Posványba dől e szép haza
Ha nem lesz úr nemzet szava, —
S Árpád nemes, hős vérei
Bécset járják könyörgeni!

Rajtunk mosolyg a szolgahad,
S király tovább Bécsben marad, —
Ébredne csak Kossuth szava,
Nyomban talpon kurucz hada!

Egész ember ma már nem kell,
Csak színtelen, kit Bécs kegyel, —
Ki szürke és épp úgy ugrál,
Ahogy drótot Bécs ránczигál.

Nemzetek fattyúhajtása!
Róka fajnak hű képmása!
Boruljon el álorczátok!
Utáljon meg jó császártok!

Osztrák, te vak! Mi nélkülünk,
Féken kötött rabszolga vagy!
Negyvennyolczban Kossuth s népünk,
Tépé rozsdás vas lánczodat!

Mint börtönzött szegény barom,
Arczunk, kezünk te csókolád, —
S pénzünk, vérünk, most szomjazón
Komisz véred békén nem hágy!

Júdás hitvány, csúf fajzata
Becsüld meg, mit tőlünk zsarolsz!
Hunyáskodj rút parazita,
Vagy nyársra jutsz és úgy lakolsz!

Szent szabadság rákfenéje!
Férfijellem csúf penésze!
Fordul még a rúd tirátok!
Szomszédságtok reánk átok!

Két szerelem.

Vaksötétben napvilágot
Gyujt ígésző két szemed;
Rabod leszek mindörökké
Ha szived engem szeret.

A szerelem nyakamba ült
S ő lovagol most rajtam;
Éppen ahogy én azelőtt
Az ujjamra csavartam.

Százszor fogom elő tollam,
Hogy hazámnak éneklek;
S akkor érzem, hogy erősebb
Az, akit most szeretek.

Két érzés dúl, viaskodik
Vágyó, érző szivemben:
Attól tartok, kettő közül
Győzni fog a szerelmem.

Miért is hogy nem fér össze
Honszeretet s szerelem;

Nem tudnék a honért halni,
Ha rózsámat ölelem!

De ha szeretsz szűzgalambom
Oly igazán engemet;
Szived a hont úgy imádja
Mint ahogy engem szeret!

Ha ígéred, itt a kezem,
Isten neki, nem bánom;
Szivem tiéd s veled együtt
Csügg lelkem a hazámon!

Pitymállik!

Más ily korban lágy vánkosról álmod,
Pihenni vágy és hű kebelre keres;
Neveti az ifjú ábrándozót,
S széptevésre, hódításra rest.

Én nagy, tisztító viharra vágyom
Gizgalt irtó harcz lenne életem;
Nem ez árnyvilág az én világom!
Szabadság kell nekem és szerelem!

Szabadság! de nem ám csak név szerint,
Rabszolga-kosztón, vörös zászlók alatt!
Szerelem! de nem, mely jön, megy, kering,
De él, míg e szív dobog és hű marad.

Szolgalelkek ma ifjaink, véneink, —
Korunk a csúszó-mászóknak világa!
Az érdemnek a koldus botja int,
A szabadságnak ez paródiája!

S a szerelem! búja fajtalanság,
Pénzen vesznek csókot és ölelést;
A tiszta lelket megmosolyogják,
S hűségen pulyák, golyhók ütnek rést.

De fúj már szele készülő viharnek!
Rég ily tisztító nagy viharra vágyom!
Tán új viradója lesz a magyarnak?!
Legyen Ég áldása én édes hazámon!

Óh, sohse szűnjem szépért lelkesedni!!
Mert ha alkonyodnék bennem szerelem...
Hazámat ha nem tudnám szeretni...
Elhajítnám inkább hitvány életem!

S nem fognak addig némulni dalaím,
Míg magam is szerelembe nem olvadok;
S míg renyhe közönynek tűzve nyilaim,
Milljó szívet honfilángra nem gyújthatok!

Incselkedés!

Lelkem, édes, adj egy csókot
Czuppanóst!

Ne törődj a mostoháddal,
Úgyis alszik,
Nem les most.

Jer ide hát angyalom az
Ölembe!

Ne húzódj el, állj csak idébb
Lejts közelébb
Enyelgve.

Turbékold el fájdalmadat
Bóbitás kis galambom;
Símulj hozzám, nem bántalak,
Úgy szeretlek,
Csak miattad bánkódom.

Eszem adta, símulj hát a
Viharozó keblemre;
Állj elibém, karolj által,
Vess egy búvös
Mély pillantást szemembe.

Úgy, — lám kincsem! így szeretlek,
Ölelnélek holtomig;
Ne félj tőlem, ne reszkess úgy,
Csókos szájad
Elnézném én hajnalig.

Hajtsd fejcskéd a vállamra
Megnyugodva, pihenve;
Úgy reszketsz, mint késő ősszel
A nyárfának
Széllel játszó levele.

Súgd meg gyöngyöm, szép virágom
A fülemben, ide ni!
Miért is kell a kisleánynak
Legény csóktól,
Mint kocsonya reszketni?

Vagy tán félsz, hogy leharapom,
Pipacspiros füledet?
Ne tarts tőlem, incselkedik
S nem harap az,
Ki, amint én, úgy szeret.

Nyugodj meg hát kis pintyőkém,
Lépre került madárkám;
Erigy haza mostohádhoz
S mondd meg neki,
Hogy te lettél a mátkám.

Szaladj hát már, szedte-vette,
Pajkos szemű leánya!
Vagy megállj csak! megcsókolom
No még egyszer
Eper ajkad
Lelkem édes bálványa.

Selyemháló a lány csókja!

A rózsámnak virágmézből
Az ajka;
De csókolni piros ajkát
Nem hagyja.

Szemével gyújt, melegít mint
Nagsugár;
Dalával meg szívet lelket
Átaljár.

Ártatlanul meggyújtja a
Véremet;
Ölelném, de közelébe
Nem enged.

Megveszteget tündérfénye
Szemének.
Hí, vonz, elűz az aranyos,
Enném meg!

Megvallom a kis gerlémnek:
Szeretem;
Ha csókot ád, soha el nem
Felejttem.

Erre engem a rossz lánya
Kikaczag;
S csillapulva éd'sanyjához
Elszalad.

Hopp! Megfogom kötényének
A csücskét;
S Istenkéjjel érzem a szűz
Közeljét.

No most gyöngyöm megfogtalak,
Nem mész el!
A szent Szűzre, ha anyám lát,
Megkése!

Eresszen el, mert kiáltok
Akkorát;
Hogy az égen fényes nappal
Holdat lát!

Én violám, már most békét
Nem hagyok!
Te vagy fogva s én vagyok a
Te rabod.

Leánykérő!

Ejh, be szerelmes vagyok!
A szemem csak úgy ragyog!
Díszítem a nyoszolyám,
Megkérem ma a rózsám,
Én szép szentem, ibolyám.

Addsa kincsem az ajkad!
Ég áldása lesz rajtad!
Nem kézfogó kell nekem,
Hanem olyan szerelem:
Mit Isten oltott beléd,
S száz vihar sem téphet szét.

Szeretek egy kis lányt!

Szeretek egy kis lányt
Szivem szerelmével,
Ha rám néz, átölel
Sugár két szemével.

Tündököl az egyik,
Mint az Ég csillagja;
Másik meg sugárit,
Mint a nap a földön,
Rajtam ragyogtatja.

Felhő meg ne törje
Soha ragyogását;
Távolból, közelből,
Csak én érezhessem
Szíve dobbanását.

Cziczázás.

(PALI és ANIKÓ)

PALI:

De piros a harmatajkad!
Sóvár lelkem tapad rajtad;
Csókolj meg szaporán!
Akarom!

ANIKÓ:

Az én ajkam nem ad csókot,
Csak annak, kin tüzet fogott,
A szívem, — galambom, —
Úgy bizony!

PALI:

Hacsak az kell?... Megölellek!
Lobbot vet majd, szíved, lelked...
Ha érzed, majd hiszed,
Angyalom!

ANIKÓ:

De nem addig van a nóta!
Ölelhetett vón' azóta,
Ha helyre legény keed
A gáton (?)

Az én szívem lobbanékony,
Kelmed meg oly szellős, vékony
Ha át is karolna,
Csókolni sem birna!

PALI:

Átkarollak, nem is egyszer!
Megcsókollak én ezerszer!
No most szólj! Hamar te!
Hideg a csókom? He?

ANIKÓ:

Mm..... Ejnye
Ördögadta lelke kendnek!
Parázst vetett a szivemnek?
Úgy állt itt, mint száraz kóró,
Kigyulladt tán? Hogy hirtelen
Majd megéget,
Olyan forró?!

PALI:

Hogy mi vagyok, nem taglalom,
De te láng vagy, szép angyalom!
S bárha tüzed hamvvá égett, —
Megfogadom! Nem szeretek
Soha senkit,
Úgy mint téged!

VEGYES

A csúfak bajusáról!

Rád jár a rúd szegény bajusz,
Magyar ember éke;
Pödrés helyett nyírasd, vágasd,
Másképp nem lesz béke.

Pödrés, kötés, borotválás, angol tejfölképe,
Nem divat már, mert megunták,
Penzióba megy a pedrő, kötő s borbély kése

Rákon kívül szeruma van minden nyavalyának,
Csak a divatörületnek nincsen orvossága;
Megérjük még nem sokára:
Hogy férfiak búbos kontytyal krinolinba állva,
Lefőzve az asszonypuczczt; frou-frou-val is járnak.

Ha a német nyesi bajsát, vigye hát az ördög!
De a magyar álljon távol
Ilyen hülye divattáncztól,
Megfosztva szép bajuszától,
Úgy fest, mint a vágottfarkú hörcsög.

Bolond divat nem kérdezi, mi izléses, szép, jó?
Vágott, lógó, szöges szőrszál, csókra ugyan nem invitál,

Bajusznyeső hóbert ellen szérumot a lányajk talál:
Tagadja meg szép mosolyát,
Egy világért ne csókolja szúrós bajszerű német ajkát,
Úgy lesz csak igaz magyar lány s magyar csókra méltó.

Férfijellem!

Csodálom a büszke férfit,
Imádom karakterét;
Önérzetes jellemében
Látom én Isten képét.

De a síma hunyászkodót
Lelkemből én utálom;
Tenyérnyaló természetét
Ebfajban is találom.

De míg az eb nyomorban is
Hűn szereti az urát;
Csúszó, mászó emberfajzat
Csak nagyúri széptevésért,
S odadobott friss csontokért
Csóváltgatja a farkát.

Ma ez veti kegyelmének morzsáját,
Benne leli nagy úr a hű szolgáját.
Holnap rangját szél elfujja
S hű szolgája őt ugatja.

Annak nyalja kezét-lábát fehérre,
Kinek pénz, rang hullik most az ölébe.
Mindegy neki, labancz, német vagy muszka,
Rég igazság . . .
Botbul nem lesz borotva.

Ború.

Édes anyám, rád de sokat gondolok,
Otthonomra, szép rónára,
Hol a sírod betakarja
Szellő szárnyán szerteszálló síkhomok.

Szelid képed, mintha látnám,
Aggodalmat olvasok homlokodról,
Arra gondolsz, hogy mi lett a fiadból?
Itt rovom még napjaimat,
Jobb hogy nem látsz, éd's anyám;
Volnék már ott, ahol te vagy,
Talán nem is fájlalnám.

Galambszelid volt a lelked,
Nem is volt sohase vétked;
Mégis, mintha minduntalan vétkeznél —
Énrám szinte bűnbánólag tekintél.

Tán érezted, hogy nékem csak gyötrelem

|lesz a sorsom

Őseimnek minden bűnét én véremben hordozom

Hogy csak pokloknak kínjára születtem,
Panaszomat bocsásd meg jó Istenem!

Édes anyám, hej de sokat szenvedek!
Tetőzi a szenvedésem, hogy egy kis lányt szeretek;
Szerelmem a fájdalmat csak növeli,
Ilyen sorban jobb volna a
Tisza mentén az alföldi
Homok alatt pihenni.

A szerefe! nevében!

Szeresd társad, mint tenmagad,
Szívvel becsüld, mi él s halad,
S okos legyél!
Nemessé csak jó munka tesz,
Ember, s hívő az sohse lesz,
Ki gyűlöl és henyél!

Az Úr, ki éltét áldozá,
Mint Ég küldötte szállt alá
És vissza föl;
Hirdette itt lángszózatát;
Istent szolgál, ki vigaszt ad
S gyilkos, ki lelket öl!

És szól a hit apostola:
Az nem jut mennybe ám soha,

Ki embert nem becsúl;
Ki sebre balzsamot czipel,
Szívvel gyengét segíti fel
Az él és idvezül!

Igy oltá lelkes hitszavát
S a zsenge ifjak hallgaták
A búvös szózatot;
De könybe lábbad egy fiú...
Ez égi szózat mind hiú,
Ő lelke zaklatott.

Türelem itt s a szeretet,
Én részem meg csak gyűlölet,
Hiába küzdenem!
Nem szült-e anya engem is?
Nem éled-e a lelkem is?
Fohászra Istenem!

Az áhítat, hogy engedett,
S ugrálnak künn a gyermekek,
Gúnyolják őt megint;
Majd ütleg éri itt, meg ott,
Feledték jámbor szózatot,
Míg mester nem legyint.

Az üldözött eléje áll,
Mesterhez szót alig talál, —
Daczosan szembe néz;
A szent atya mást prédikált!

A gyűlölet égbe kiált!

Emel szó, — s sújt a kéz!

Mi bűnöm, vétkem hát nekem?

Hogy nincs nyugtom, sem életem, —

Üldöznek, mint vadat ...

Lecz kém tudom, s segítem azt,

Ki kéri csak, — úr, vagy paraszt,

Én szántok s más arat.

Jutalmam, ím' az ütlegek,

Üldöznek, mint szél felleget,

Ítélj, óh Mesterem!

Mindenható Úr, jó Atyám!

Mit vétkezett szülém, anyám?

Ki bűnét szenvedem?

S kenettel most a Mester szól,

Fiúk jegyezzétek meg jól,

Ő ártatlan szegény;

Elődei a bűnösök!

Ő mit sem vett el tőletek,

Irgalom itt helyén.

Ne bántsátok e jó fiút

Vezeklésből úgyis kijut

Eredő bűneért;

Túrjátok meg csak köztetek, —

Ő meg nem rontja lelketek,

Szegény irgalmat kért.

Nagy Mesterem, óh bölcs szavad
Jobban sebz, mint tacszó hadad
Csúfsága, ütlege:
Igazam hjába firtatom,
Mit nyújtasz, az csak irgalom
S a szégyen bélyege!

Ha bűnöm hát, hogy ősapám
Az Üdvözítőt alkonyán
Nem ótalmazta meg;
Vajjon te vétkeid nem nagyobb?
Ki gyengét gyötreni hagyod!
S szavad nem óvja meg!?

Hitet csak ajkon hordozod,
S életbe nem alkalmazod.
Sima tükör:
Mely fényt legott visszaveri,
S szívébe be sem engedi,
Álfényben tündököl.

A szűzanya eszmévé vált,
Fiában küldött lángsugárt.
Híve neki:
Pharizeus sosem lehet!
Mocskolja az keresztedet:
Ki lelkünk tépdesei!

Rímcsöppek:

I.

Fájdalmam pokolé,
Lelkem menyországé;
Minden gyönyörérzet,
Mi nemesít lelket, —
Szivem dobbanása
Lelkem lángolása
Edes galambomé!

II.

Ejha!
Juliska!
Olyan mint a kis czicza!
Hogy a levél megkésett,
Szemem majd ki
Kaparta.

Ölelném,
Ha érném;
Haragjában, mérgiben,
Megcsókolni
Szeretném.

III.

Szép Juliska, kis galambom,
Ne várásson engem nagyon!
Mert ha még sokáig várat
Megöl engem a búbanat.

IV.

Mint elhagyott madár,
 Kiröpült párjának
 Lesi visszajöttét, —
 Úgy várom kis gyöngyöm
 Messzire elröpült
 Csicsergő kis párom
 Rózsaszín levelét.

Dalmóffók!

„Gyöngy nélkül a bor híg s gyöngye
 Dal az életnek a gyöngye.”

*

„Ahol nyelvben van különbség
 Dalt oda s lesz testvériség.”

*

„Nincsen ború, nincsen bánat,
 Hol dal kél, új élet támad.”

*

„Az ének — kedély, a dal — ha n gulat,
 Dallal dícsérjük a multat.”

*

„Dicső multat magasztalva
 Testvérek! gyujtsunk a dalra.”

*

„Kurucz világnál nincs dicsőbb,
 Magyar dalnál lelkesítőbb.”

„A tenger unalmas tó, — hulláma ha elül
Sivár, akár éltünk, eszmény és dal nélkül,“

*

„Nép hite, hogy nem jólelkű az oly ember,
Kinek szíve a szép dalra élénkebben nem ver.“

*

„Dal termett már sok szerelmet,
Szerelem dalt nem is egyet.“

AZ IDEALIZMUS SZEREPE A TÁRSADALMI ALAKULÁSOKBAN!

Az idealizmus szerepe a társadalmi alakulásokban!

Elmélkedés.

(Az idealista áldása a társadalmnak, de átka önmagának.)

Napjaink ugyanoly jellegét viselik a világfelfordulásnak, mint amilyen képet mutat csaknem minden századforduló.

Nehogy annak tulajdonítsuk azonban a már évek óta jelentkező áramlatokat, mintha az emberiség épp ez időre tartogatná választékosabb gondolatait és élénkebb indultait, amint a jámbor nép tartogatja husvétra, karácsonyra megtakarított garasait!

Óh nem! Ez áramlatok és nagyobb méretű átformálódások nem is a századvégek különlegességei, mert láttunk ilyent a századközépen is, meg máskor is; egész pontos lesz azonban a megállapítás, ha egy-egy generáció kicserélődését tekintjük okul s csak historiai véletlennek kell vennünk, hogy e fordulóponatok a századfordulókkal és a század derekával majdnem összeesnek.

Egy-egy nemzedék fölcspörődése és kilépése az élet harczaiba tulajdonképen csak

25—30 évet vesz igénybe; fölfrissült, a hagyományoktól szabaddá lett és az új nemzedék általános hajlamai szerint kifejegecsedett világfelfogásával azonban csak egy teljes emberöltő múltán gyülik össze annyi világenergia, hogy rendesen egy egész kontinens egyrangú és hasonló műveltségű nemzetei tetteirejüket latba vessék, hogy az elavult és visszafejlődés örvényébe jutott társadalmat világrengető forradalmakkal, petyhüdésnek indult közömbösségből fölrázzák és friss életet teremtsenek.

Visszaesést is jelent ez ugyan sok tekintetben, de épp e visszaesés teremt aztán új kiindulási pontot arra a továbbfejlődésre, mely egy újabb emberöltő elteltével ismét csak visszahajláshoz vezet.

A monizmus alapelvéből kiindulva, e felfogást könnyű igazolni, mert ha elfogadjuk azt a bizonyításra nem szoruló tényt, hogy a szerves lények legtökéletesebbike: az ember ugyanolyan keletkezési és fejlődési törvényeknek van alávetve, mint bármely más hasonló összehatások és feltételek mellett létre jött élő lény a földön, akkor ugyanez alapon építhetjük fel azt az elméletet, hogy az emberek összeségétől alkotott és azok egész lényével, vezérhajlamaival szoros összegtűggsben levő társadalmi berendezések, intézmények és törvények hasonló fejlődési

szabályoknak vannak alárendelve, mint alkotói.

Létföltételük és élettartamuk tehát egy-egy nemzedék uralmával azonos és letűnésük a világ szinpadjáról, — illetve fölváltásuk a világ sorát intéző új nemzedék által — az alkotások reformálásával, vagy mondjuk modern fejlesztésével egyidőre esik.

A társadalmi evolúció tanát tehát ezek szerint csak avval a megszorítással fogadhatjuk el, hogy az a megjelölt időhatárokban olyan szakadékokat mutat, mely a fejlődés abszolút folytonosságát teljesen kizárja.

Nehogy valaki védekezésem lehetősége nélkül megczáfolja ez állításom és azzal a kérdéssel igyekezzék azt lerontani, hogy miképpen magyarázható e theoria alapján az emberiség történelmileg igazolt fejlődése!

Megfelelek én erre is azzal, hogy e fejlődés közvetlen magyarázata abban áll, hogy a revolúciókat követő visszaesések mindig kisebb arányúak, mint az a haladás, melyet az emberi társadalom 4–5 évtized alatt felmutat, úgy, hogy a társadalmi felfordulás teremtette új kiindulási pont a rombolás, pusztítás és felforgatások beszámításával még mindig megőrzi a haladásnak néhány lépcsőfokát, úgy, hogy sosem kell a nagy művet egész elülről kezdeni.

A világtörvényeknek e leküzdhetlen s

mindig hasonló érvényesülése szorítja az embernek égbe törő iparkodásait is oly fokra vissza, hogy az álmodott tulvilági magaslatra sose juthasson és az örökké újnak látszó vagy valóban új problémákból, melyek a gondolkodó agynak életrugóját képezik, szintúgy ne fogyhasson ki.

*

Minden, mi a mi világunk természeti törvényeinek összehatásával keletkezik és a keletkezett lények akarata és munkájából létesül — ugyanazon alaptörvények szabályai szerint nő és fogy, gyarapodik és satnyul, virágzik és elhervad, virul és elpusztul.

Még a csak napokig élő pillangó és az ember létfeltételei között is csupán alaki és időbeli különbségeket látunk; az is éled, eszmél, elkábul a levegő és a virágok bűvös illatától, kéjeleg a fényben, ösztönszerűleg gondoskodik a tovább sarjadzásról és visszatér az ősanyaghoz.

A lét a születéstől a halálig egy szabályos körfutás; az első félkör befutása után tehát következképpen lejtőre kerül minden lény és e lényektől alkotott minden intézmény. Hogy azonban az imént már elismert fokozatos fejlődését az emberiségnek és az emberi társadalomnak igazoljam, e körfutást a csigavonalak törvénye szerint kell érteni, amelyek az eredeti kiindulási pontba nem

térnek ugyan vissza, hanem mind szélesebb kört írnak le, de szintén csak a világtörvények áttörhetetlen határainak keretében mozognak és idők múltán ugyanazon útat visszafelé is megteszik.

*

Azok a forradalmak, lázadások és egyéb nagy erőmérkőzések és összetűzések, amelyek határköképen jelölik a nemzedékek felváltását, nem valami véletlen események, hanem a már vázolt világtörvények által előkészített vulkanikus fellobbanások, melyeknek hivatása a társadalmat az évtizedeken át békés, nyugalmas korban összegyűlt salaktól megtisztítani!

Ugyanazon munkát végzi itt a világtársadalom, amit a természet őserije végez a testszervezetben, mikor gyötrő forró lázat idéz elő, amely a testet szinte fölemésztetni látszik, holott ez is csak öntisztító munkája a vérnek, amely bár szenvedéssel jár és gyengít is, de az rendszerint megkönnyebbülés és ezt viszont egészségesebb, szabadabb és élénkebb életműködés követi.

Megesik és van reá példa elég a világ történelemben, hogy az ilyen forrongó láz állandóvá vagy chronikussá válik és akár évtizedeken át rágódik az államszervezeten, ami nem ritkán elsorvasztja a legnagyobb hatalmat is.

Ennek oka vagy az életképesség fogyatékosságában, vagy pedig abban rejlik, hogy egyenlő erők állanak küzdelemben, ami által egyik sem képes túlsulyra vergődni s a hegemoniát kiküzdeni,

Az ily sorvasztó betegségből csak egy váratlan közbelépő túlerő teremthet tisztult helyzetet, mint ahogy az évekig forrongó vulkánt is csak nagyobb tömeg víz véletlen által segített betódulása segíti a benne forrongó tűz és gázok által rohamosan gőzzé fejlesztett robbantó erővel oly földrengető kitöréshez. mely lávaömléssel megszabadítja a nyughatatlan elemektől a föld belsejét.

E rémítő erő kifejtés a vulkánnál is, a társadalomban is nagy pusztítással jár, de utána minden a normális mederbe jut és ezzel sikerült azt a nyugalmat biztosítani amit lehetetlen volt mindaddig, míg az egymással szemben álló ellenséges felek egyenlő erővel küzdöttek.

Az utóbb vázolt eset rendellenes, beteges jelenség; én tehát csak az előbbenivel foglalkozom, amelynek helyes fölismerése sokszor idejekorán kezébe adhatná a hatalomtól elvakított intézőknek a segítség módját.

*

Lássuk hát, mennyiben támogatja elméletemet a történelem, melynek ily irányú, majd egész kontinensünkön jelentkező kór-

tünetei csaknem mindig elvi és okozati kapcsolatban voltak egymással:

Az 1514-iki pórlázadás volt eddig talán a társadalmi aránytalan elkülönítésekből és a kiváltságosak túlkapásaiból származott, okai és következményeiben legkegyetlenebb forrongás.

A XVI. századot egész a 30 éves háborúig annyira foglalkoztatta és folyton nyugtalanította a török invázió és a belvillongások, hogy nem volt ideje a társadalomnak saját bajaival, igényeivel foglalkozni. Úgy volt vele, mint az elnyomott koldusszegény ember, ki a kenyérért folytatott nehéz küzködésében még betegségét is elfelejti.

Forduló pontnak vehetjük azonban Luther tanainak és a reformált hitvallásnak hatalmas térfoglalását is, mi a XVI. század derekára, esik, vagy az augsburgi békét 1555-ben, mely egy időre lecsillapította a mindjobban kiélesedett vallási ellenteteket.

Az erre következő fordulópont a 30 éves háború volt 1618—1648-ig; ez csakugyan megállóhely volt a históriában, mivel ezt az elkeseredett véres küzdelmet alig bírta az emberi társadalom leküzdeni.

Üdvös hatása azonban ennek is megjött később.

1703-ban kezdődött és tartott teljes 8 éven

át az örökdicőségű és bámulatos nemzeti erőfeszítéssel vívott szabadságharcz II. Rákóczi Ferencz zászlója alatt.

1756—1763-ig a hétéves revanche háború mely sok csorbát volt rendeltetve kiköszörülni.

A XVIII. század végén és a XIX. század elején majd két évtizeden át lázban tartotta egész Európát a francia forradalomból kiindult Napoleon-i hadverések sorozata.

Erre következett 1848-ban az újabb kor legdicőbb és legeredményesebb forradalma. mely egy csapásra megszüntette az európai jobbágyságot s a hűbéri rendszer középkori maradványait.

És végre a mostani századforduló forradalma, melyet már a szabad társadalomban a szabad, de nyomorgó munkások ezrei vívnak inkább a kenyérért, mint emberi jogokért.

E mostani harc, melyet tényleg fegyver helyett gyárkéményekkel és a munkás ember legnagyobb vetélytársával: a géppel, meg pénzzel vívunk meg, nemcsak a hadakozó felek küzdelmében, de a világfelfogásban és a társadalom minden rétegében annyi új helyzetet teremt, hogy azok valóságos kavardást idéznek elő a fegyelmezett agyban is.

Az eddig vázolt s történeti adatokkal illusztrált elméletnek czélja azt bizonyítani, hogy

a társadalmi fejlődésnek igenis meg vannak a maga törvényei, melyeket igazítani, irányítani, esetleg előkészíteni lehet, de elfojtani azokat semmi erő nem képes.

*

A társadalom ez új rendszerű vedlésében és átalakulásában a burjánzó sokféle hitvallást, mit: monarchizmus, republikanizmus, imperializmus, realizmus, idealizmus, chauvinizmus, materializmus, szocializmus, anarchizmus, meg a jó Ég tudja milyen egyéb izmusok neve alatt árulnak, szinte lehetetlen külön-külön tárgyalni és analizálni, de lehetséges abban megegyezni, hogy mindez irányokat, sőt még az azután keletkezőket is két oly főcsoportba oszthatnók, amely e sok és még mindig szaporodó társadalmi töredék-hajlamok tömkelegében világosan megkülömbözteti *az erény útján haladó nemesebb gondolkodásaikat* azoktól, kiket önálló ténykedésükben, meg egyik-másik világfelfogáshoz való csatlakozásukban is *csupán a magán-édek vezérel*.

A mai eszmeáramlatokban a társadalom kialakulását megelőző élénk hullámmozgásokban a mozgató erőt az önzés és az önzők képviselik. Népvezér, munkásvezér, vagy egyéb lármás prédikációi a fölmerült eszméknek, többnyire csak az önzés apostolai.

Az önzést gyakorolja, azt is hirdeti tekintet

nélkül más szomszédos érdekre vagy bármi közérdekre még sok tudós fő is.

Az önzetlenség és idealizmus ezekkel szemben csak passiv szerepet visz, mert az eszményi irányt aktivitásra csak a válságos, bomladozó s forrongásba hajszolt helyzetek serkentik, ahol azonban ez a végrehajtás és kibontakozás szerepét egészen magához ragadja.

Az idealizmus magatartása a nemes indulatokat követvén és mindenekről a jóhiszeműséget feltételezván, nem is lehet más mint tartózkodó, mindaddig, amíg a gonoszság félreérthetetlen erőszakos formában nem lép fel, úgy, hogy ellenhatásként az egész vonalon fölébreszti a legyűrhetetlen igazság érzetét.

*

Ma a balga közfelfogás olyan, hogy azt, ki szép, nemes ügyekért, a világnézetek megtisztulásaért, az emberiség javáért és egyáltalán közczélért lelkesedéssel fáradozik, egyszerűen álmodozónak nevezi, vagy sokszor ennél jóval gyengédtelenebb jelzővel látja el, de tovább nem is igen tartja érdemesnek vele foglalkozni.

Ellenben a vakmerő reklámbohócznál, ki kifogástalan, utolsó divatú öltözékben, monokli, czilinder, meg selyemharisnyával szerez köztekintélyt — taposhat bár ezer ember

érdekében — nem fogja a közbámulatot még az sem lerontani, ha utóbb valami impertinens véletlen folytán kiszül rája, hogy egész vagyont szerzett törvényellenes, becstelen úton.

Tekintélyt szerez neki még a börtönben is a vakmerőség és elbizakodott biztos fellépése; lépten nyomon hallhatjuk az ilyen esetekre alkalmazott megjegyzést, hogy jól tette, bolond aki nem úgy cselekszik, ha van bátorsága és képessége hozzá!

Hát annyi bizonyos, hogy nem dicséretes jelenség ez a közerkölcsiség és közfelfogás szempontjából.

Nemcsak mozgatója hát e hullámmásoknak a magánérdek és önzés, de oly elterjedt divat is, amelyet követnie kell annak, ki nem akar immodern lenni.

Innen van az, hogy intelligens közönségünk ijesztő nagy százaléka bámulattal van eltelve és tájékozódva van az apró részletekig a Humbert Terézék és Hercz Kornélok és hasonló nagy kaliberű világcsalók üzelmeiről, de például Spinozát, Darwint, Spenczert, Hegelt, Ruskint, Tolstoyt s több ily világ-bölcsét és világszellemet — kik közül minden egyes többet tett a fölvilágosodás érdekében, mint Muszkaország, meg az osztrák örökös tartományok valamennyi világító gázgyárai együttvéve — még csak hírből is alig ismerik.

Már pedig ezek mérhetetlen nagy szolgálatot tettek az emberiségnek és a tudomány fejlődéstörténetének örök időkre világító tornyai lesznek, míg a világhírré vetemedett nagy Teréz egy egész országot csapott be egy sereg millió erejéig naiv gyerekeknek való mesével és ezeket rabolt meg pénzétől és reményétől.

Nem-e a hiszékeny embertömeg hülyesége érdemelne inkább itt szánalmat, mint a nagy Teréz geniális fosztogatása csodálatot?

A rádiumot egy élet tudományos kutatása után felfedező Curie pár, közel sem tudta a közérdeklődést oly mértékben magára vonni, mint például a Pest város félmillióját elemelő és minden országok rendőrségét kifigurázó Kecskeméti.

*

Odajutottunk hát, hogy az önzés annyira a túlzásba fajul, hogy szinte feledteti az egyénnel, hogy rendezett társadalomban él és hogy az a társadalom oly polgári és politikai jogokat és vagyoni személyi biztonságot nyújt neki, ami évszázadok egész társadalma munkájának eredményeképp tekintendő, melyért az egyes nem küzdött közel sem annyit, mint amennyi előnyét élvezzi a társadalmi intézményeknek.

A túlhajtott önzés, elfojtván minden neme-
sebb érzést, mely a testhüvely vágykörén

kívül eső dolgok figyelésére is ösztönözne, feledtetni, hogy a társadalom által az egyénnek nyújtott előnyöket az egyén viszont a társadalommal szemben tartozik megszolgálni, mert ez a kölcsönösen és lánczolatosan kötelező viszony képezi a szükségszerű fejlődés alapfeltételét, mely a jövőnek rendezett társadalmát előkészíteni van hivatva.

Kell-e dicsérnünk és nevelnünk hát az önzést? Nem-e gyomláljuk inkább mindenütt a veteményes földön a dudvát, gazt, csalánt, bürköt s. a. b., mi hasznos és nemesített növények közt magától is nő kelleténél nagyobb mértékben?

Jut-e eszébe valakinek az élősdű növényeket trágyázni és ápolni, mikor e haszontalan giz gaz a nehéz munkával művelt és nemesített veteménytől vonja el a föld tápanyagát s annak se ember, se állat hasznát nem veszi?

Nem és százszor nem!

Miért teszszük akkor e képtelenséget az emberi társadalom veteményes kertjében? Minek oltjuk már csemetéinkbe az önzés dudváját, mikor az a fejlődő test igényeivel lépést tartva, ápolás, melengetés nélkül is magától fejlődik. És minek istápoljuk meg dicsérjük felnötteknél az önzés túlhajtását, mikor tudjuk, hogy az csak az ember-társak és a köz rovására fejlődik a szertelenségbe?

Az önzés semmi egyéb, mint az életfentartás ösztönének kitágítása az embertársak rovására!

E definitio egyszersmind megkülönböztetés az élet igényeinek természetes kielégítésére való törekvéstől, amit még nem nevezek önzésnek, mivel ez minden normális ember önmaga iránti természetszerű kötelessége.

*

Az élet maga az első lélegzetvételtől kezdve igényeket támaszt az őt alkotó őstermészettel szemben, ez igények a fejlődés első stádiumában csak a táplálkozásra szorítkoznak; az állatnál később kiterjed ez a fajzásösztön kielégítésének vágyára, melylyel aztán ki is fejeztük az állatvilág életvágyainak összességét.

Tápigényeit az állat az égalji, időszaki viszonyokhoz mérten — jobbra az éhség ébredésekor elégíti ki, az alsóbbrendű állatvilág azonban még téli éléstárról is gondoskodik együttes erővel; nembeli hajlamait pedig szigorúan a természet törvényeihez alkalmazza.

Ha jól lakott, nem eszik még csömörlésig, hogy csak társát megfoszsza a szerzett zsákmánytól s ha elrejtí is étele maradékát, azt csak előrelátó gondoskodásból teszi, nem pedig irigységből a vele szomszéd állat iránt.

A nemzés ösztönében szinte alig látunk fajtalanzkodó hajlamot az állatnál.

Lássuk hát az embert, az alkotó természet legtökéletesebb lényét:

Az embernél e bevezetés után azt várnánk, hogy az testileg, szellemileg magasan fölé állítva minden élő lénynek, ösztöneiben, tetteiben, akarataiban és különösen lelkiekben még sokkal magasabb niveaura törekszik.

No dehát ezen föltevésünk rém csalódás!

Számolva azzal, hogy az ember szellemi fejlettsége, gondolkodóképessége, öntudata mellett a táplálkozás és fajfentartás természetes ösztönén kívül számtalan más vágy, igény s hajlam keletkezett az idők folyamán, mely nem ritkán szenvedélylyé is fajul; de legyenek bár e vágyak s szenvedélyek ezrével is, i. m. erve az élet végső határait, könnyen lehetséges oly mértéket szerkeszteni, amely megmutatja, hogy mivel biztosíthatja az egyén vagy család jólétét élete végéig. Vagy mivel biztosíthatja egész családfáját, unokáit és minden ivadékát anyagi gondok ellen.

Tudatában is van az ember annak, hogy egész lénye a természettől meghatározott korlátok közé van szorítva és telhetetlen kapzsisága mégsem engedi a szerzés és harácsolásban határokat vagy kapaszkodásában megállást ismerne.

A rabszolgának minden vágya a szabadság,

mint a szolgának a vagyoni önállóság; de ha ezt eléri, nem áll ám meg és lesz dolgos, megelégedett ember, hanem akkor ébred csak benne az igazi stréber; még fokozottabb mértékben nő a vágya, mint vagyona; száz-ezrek birtokában milliókról, ha kétfogatúban ül, akkor négy meg hatfogatú díszhintóról, polgári lakházában palotáról álmodozik s így megy ez fölfelé a lehetetlenségig.

Nem hibáztatható a vagyonszerzésre való törekvés maga, de képtelen kipusztulása az igazi emberi vonásoknak, mikor e rohamos vagyonszaporulattal látjuk egyszersmind távolodni az embert az embertől; itt válik éhes vadállattá és telhetetlen pénzsóvár, modern bálványimádóvá, ki szerényebb viszonyok közt még érző ember volt.

A vagyonnal legtöbbnek hiúsága és kapaszkodási vágya (stréberség) nőttön nő, ez ismét folyton ingerli a pénz és hatalomhajszára és mindjobban kiöl minden emberbaráti kapcsolatot a szívéből.

*

A közfelfogást egész megmérgezte és át meg átítatta az önzés egyedül boldogítónak hirdetett elmélete.

Csak melleleg emlitem a különczködő hajlamú zsugoriakat, kik nagy vagyon és jövedelemmel rendelkezve egy-egy darab kenyér, meg száraz sajtra is sajnálják a napi

garast, kiknek fajtájából évente minden országban hal el jó egy néhány ily degenerálódott alak — bevarrt s elrejtett halom kincs között elhanyagolt állapotban, nélkülözés, piszok és zárkózottságban.

Ki tudja indokolni, hogy miben keresik ezek a lelki üdvösséget, vagy mit remélnek ezek e holtukig gyűjtött, féltett és imádott kincsekkel elérni?

Az kétségtelen, hogy ezek pusztán az önzés örültjei, de az is kétségtelen, hogy ez nem vele született, hanem a viszonyokból fokozatosan örületté fajult szánandó és förtelmes állapot, mit a társadalom száz közül 90 esetben kigyógyíthatna; ha nem részesítené meg a piszokból, mások megrontásával és becsutelen úton összeharácsolt pénzt is oly respektáló tiszteletben.

Számtalan módja volna a társadalom igaz és egész embereinek a dekadencia lejtőjére jutott ilyen alakokat a társadalom részére visszahódítani, ha őket az élet igazi becséről igyekeznének felvilágosítani, de hát akadály mondom az, hogy a pénzt hatalomnak, tekintélynek látjuk és ez respektust parancsol, mi a közelítést kizárja.

Ezek csupán a kivételes jelenségek, az általános és szomorú jelenséget azonban ott látjuk, hol műveltség, tudás, rang, tekintély mellé szegődik az önzésnek oly foka, mely

mindent csak a magánérdek szempontjából enged szemlélnie és mi e tehetséges és hivatott egyénekben érdeklődést ép e szertelen önzésből kifolyólag csupán az iránt ébreszt, ami hasznot, előnyt ígér részükre.

Az oly egyén, melynek az önzés a vezércsillaga és irányítója az egyáltalán nem tehet szolgálatot a köznek, mert az ilyen még a gondolataival is fukarkodik, míg nem tudja jól megfizetik-e, inkább tehetségét is elzárja a világ elől.

Amint a fanatikus gondolatvilágát a vallási rajongás, a rajongó szerelmes érzésvilágát szívének lángja uralja, úgy az önző pénzimádó egész elméjét s lelkületét a kincsgyűjtés láza veri rabigába s az ilyen nem lát, nem hall aztán mást, mint saját énjét és imádott Mammonját.

Az ily jellemek minél több hatalom és vagyonnal rendelkeznek, annál kártékonyabb parazitái a dolgozó társadalomnak, mivel körülményeik megkönnyítik a gyengébbek kihasználását, de ellenszolgáltatásra nem érzik magukat kötelezve.

Itt felfedezhetjük egyszersmind az eredő okát a legtöbb nyomor és elégtelenségnek.

Ha csupán 5 százaléka a társadalomnak képviseli a vagyonhalmozó könyörtelen önzőit az embereknek, ez az 5 százalék fejestehennek tekinti a produktív munkaerőt, melytől

sokkal nagyobb értéket von el állandóan, mint amennyivel a munkátlan nyomorgókat el lehetne tartani.

Az így eltemetett túljövedelem nem válnék a köznek absolut kárára, ha annak legalább tetemes része visszakerülne más uton a közforgalom javára, mert akkor az arányos egyenletes értékkeringés biztosítana munkát, kenyeret és legalább a minimális létföltételt minden munkabíró kéznek.

Ámde a megvetésre méltó önzés nem elégszik meg a vagyon és jövedelem rohamos szaporodásával, hanem sajnál pénzt juttatni más kezére és inkább lemond egyről-másról, semhogy munkást, iparost, kereskedőt vagy a nem kevésbé küzdő szépművészetet boldogítsa az ő pénzével és semmi esetre sem érzi magát kötelezve a tömeg munkájából húzott haszonnal a produktív lánczat folytonosságához hozzájárulni.

Nem szándékozom a társadalmi fejlődés és a szociális vívmányok históriájára visszapillantást vetni, minthogy az kívül esik az én vizsgálódásaim keretén és anyaga tömegénél fogva is külön szakasz alá tartozik. Csupán azt a szerény nézetet rovom még papírra, hogy a töméntelen sok nyomorúság megváltója és a szocializmus legérdemesebb apostola az az ember lesz, aki annak rendjét és módját rendszerbe tudja foglalni, hogy

mily törvényes vagy társadalmi úton lehetne a forgó és kötött tőkék jövedelmének legalább 80 százalékára és lehetőleg az ország határán belül az értékforgás folytonosságát biztosítani.

Ti pénzbeli felső tizezrek. Ti csak ágai, levélszárai vagytok a társadalom hatalmas lombdús fájának! Életnedvetek, erőtok a gyökér és törzs nyújtja! Ha az eső hús csöppjeit s a nap éltető sugarát dús lombotokkal elálljátok a fatörzse és gyökere előtt és ha a sok szép gyümölcsből csak a rothadtját, hullatjátok a titeket tápláló anyaföldre, elsorvad ám a gyökér törzsöstől és utána száradtok ti is korcs ágak, mert magatok emberségéből megélni nem tudtok!

*

Könnyebben lesz ez tán érthető, ha azt mondom, hogy az, ki például akár tőkéje, akár élelmessége révén évi 100.000 koronát keres és csak 10.000 koronát költ, 90.000 koronát elvon a közforgalomtól és a produktivitás gyümölcse reá eső részéből 90%-ot hermeticize elzár attól a társadalomtól, amely őt az értékhez juttatta és a melyhez annak jussa van.

A becsületérzés, koncedálva az előrevaló gondoskodás és vagyongyarapítás jogát is, azt parancsolná, hogy e 100.000 korona jövedelemnek legalább 70—80 százaléka

közkézre juttassék s itt az sem szolgálhat mentségül, ha erre valaki azzal érvelne, hogy nincs nagyobb igénye.

Pártolja a művészetet, vásároljon műtárgyakat, érdeklődjék a közszükségletek iránt és keressen esetleg új befektetési módot szaporodó tőkéjének, biztosítson új produktív forrást módja és tehetsége szerint s így leróhatja tartozását esetleg kamatostul.

Nem kellene se vagyonfelosztás, se más radikális jogfelforgatás, csupán ha ezen elvet becsületesen érvényesítené az önzéstől elvakult felső tízezer, meg mindenki, ki családja és maga jövőjét biztosítván, szükségleténél jóval nagyobb jövedelemmel rendelkezik, ha átmehetne idővel a köztudatba, a „mindenki egyért és egy mindenkiért“ elve úgy ez megoldása lenne annak a kérdésnek, mely a létküzdelemből véve eredetét, számtalan új ágat hajtva, a társadalmat törekvésében, formálódásában és kifejegeződéseinek folyamatában egészen összekúszálja.

Lehetővé tenné, hogy a társadalom rég lappangó betegségének síma lefolyása legyen és ne váljék a műtő kés alkalmazása mindkét részről elkerülhetetlenné. Ez évek óta tartó vajudásban ugyanis nem orvos áll a beteggel szemben, hanem vérszegény az egész társadalom, mivel erejét túlzottan kihasználják s beteg a vagyonban dúskáló vak

önzők társadalma, mert a jóléttől a guta kerülgeti s a kézben való bujálkodástól paralysis progressivába esett, a mely pathologikus tünet pedig a helyzet felismerését és helyes megítélését lehetetlenné teszi.

Két beteg áll hát egymással szemben, mindkettő a másikra tukmálja azonban a betegség gyanúját; az igazság azonban a munka mellett áll; a kibontakozás még a jövő kérdése, de ott fogja kezdetét venni, a hol a pénz hatalom műtétet akar végezni a munkástömeg amúgy is korlátozott jogkörén oly ürügy alatt, hogy kigyógyítsa bajukat, de valóságban azon célzattal, hogy még több vérvesztéssel gyöngítse ellenálló képességüket.

Ez a kísérlet, mielőtt még nagyobb veszteséget okozna, a tömeg erőnek óriási energiát és *a szabadságösztön hatalmas ellentálló képességét kölcsönzi s az eredménye inkább jogszerzés, mint jogfosztás lehet.*

Rousseau a „Társadalmi szerződés”-ében azt mondja: „Engedelmeskedjete a hatalomnak! Ha ennek értelme ez akar lenni: engedj a túlerőnek, akkor a parancs jó, de teljesen felesleges; felelek érte, hogy sohasem lesz megsértve. Elismerem, hogy minden hatalom Istentől ered, de tőle jön minden betegség is; következik-e ebből, hogy tilos orvost hívni?

Ha egy rabló megtámad engem az erdő szélén, bizonyára engednem kell a túlerőnek s odaadnom erszényemet; de vajjon kényszerít-e lelkiismeretem, hogy odaadjam, ha képes volnék azt megvédelmezni? Hisz a pisztoly, melyet kezében tart, végelemzésben szinte valami hatalom! Ismerjük be tehát, hogy erő jogot nem szülhet és hogy csakis törvényes hatalomnak vagyunk kötelesek engedelmeskedni.

Ezt a mély bölcséletet átérzi mindenki, aki megérti ennél keményebb ütest a pénz és hatalom elbizakodott bitorlóira nem mérhet senki.

Majd négy emberöltő választ el bennünket Rousseau korától, de azért a nép- és tömegérdek képviselte ma ép oly lelkiismeretlen kezekben van, mint akkor volt.

Többet foglalkoztam az önzés elemzésével, mint szándékomban volt, de súlyos társadalmi kórtünet lévén, érdemes gyógyíthatóságának problémájával behatóan foglalkozni.

Nem kell azért felfedező útra menni, hogy ellenszerét meglegljük.

Már előbb kifejtettem, hogy a jó ügyet mely a társadalom javát istápolja, az idealisták képviselik, kik azonban a békés időben mintegy várakozó álláspontot foglalnak e és emberbaráti munkájukat csak csendben, észrevétlen szerénységgel végzik, mintha erejük fölöslegét nehezebb időkre gyűjtenék.

Bár igen sokkal kisebb a számuk a realistáknál, de fáradozásuk még is elegendő arra, hogy a társadalom közös családjába tartozó különféle elemeket a sok érdek-ellentét és verseny által ne engedjék túl nagy messzeségbe távolodni egymástól. Úgyszólván a békebíró és az egyeztető parlamentar szerepét viszik az ellentétek kiegyenlítésében.

Hogy ez sokszor aránytalan nagy túlerővel szemben is sikerül, az annak tulajdonítható, hogy az idealisták szerény körében oly nagy alakok is vannak, kik a népek ezreit hódítják nemes jellemük búvkörébe, kik eszméik terjesztésével s törhetetlen jellemük varázshatásával más ezrek rontó hitvány munkáját képesek ellensúlyozni.

Korunk egyik legnagyobb gondolkozójára és legimpozánsabb egyéniségére, Tolstoirra kell hivatkoznom, ki egyedül majd annyit tesz az emberiségért, mint Muszkaország összes nihilistái és elkeseredett martyrjai s ezt mind fegyver nélkül, csupán a szív és szellem eszközeivel.

Neki jut egyszersmind legnagyobb szerep abban a műben, mely hazájában az ébredés, derengés és világosodásnak millióktól áhított korát oly hámulatos fáradság és következetességgel előkészíti.

Látjuk hát, hogy az idealisták aránytalan kis serege szerény zárkózottságban is harczba

bocsátkozik és sikerül neki az emberi indulatok és túlkapások villámaint baj nélkül elvezetni, semlegessé tenni.

Ha van eszközünk arra, hogy a fejlődő, készülő kórnak elejét vegye s azt megelőzzük, úgy ingadozás vagy határozatlan jellemre vall, ha annak kitörését mégis bevárjuk. Az idealisták nemcsak a nemesebb érzületben, de mély és a lényegbe hatoló gondolkodásukkal is fölötte állanak mindazoknak, kiknek tudásuk, akaratuk, törekvésük és minden erényük kimerül az öntestük vágyainak kielégítésében.

E főlényüknél fogva hivatva is vannak a vezető szerepre; lépjen át csak e kis sereg békés időben is a cselekvés terére; vegye át a vezető szerepet a társadalom fontosabb alakuló mozgalmaiban; agitáljon szóval és írásban, dicsérje az erényt és ostromozza az önimádás kultuszát s ez fordulatot fog jelenteni az annyira elfajult életnézletekben, mely fordulat tényező lesz a sokféle zavaros áramlatok elhelyezkedésében; s a társadalmi irányok kijegeczedésének folyamata úgy megy akkor végbe, hogy a kristályok olykép helyezkednek el, hogy a felsők nyomása ne legyen nagy kárára az alsó jegeczek alakulásának, az összegyűlt iszap pedig külön rétegben rakódik le.

Az iszapkiválasztás és a lármás faiseurök

meg álpróféták lefegyverzése az idealizmus feladata és ha ezt sikerrel teljesíti, úgy sokkal közelebb hozza egymáshoz a könyörtelen érdekhajszja által tengernyi távolságba különvált társadalmi rétegeket.

Ruskin John: azzal a rövidséggel, mely csak nagy bölcsek sajátja és az igazság meggyőző erejével mondja, hogy:

„Nem tengerek választják el egymástól a népeket, hanem a tudatlanság; nem a nyelvkülönbség, hanem az irigy gyűlölködés.“

A társadalmi széthúzás is a végső határokat tapossa s a munkám elején kifejtett körfutás elmélete szerint lejtőre kell jutnia; e lejtő egyszersmind közeledést jelent a természetes állapotok felé, a mi viszont közeledése lesz a széthúzó elemeknek is egymáshoz.

A közeledés valószínűbbé teszi a megértést s a kölcsönös megértés a társadalom áldásos együttműködéséhez jelentené a kezdő lépést, melyre hazánk társadalmának van legégetőbb szüksége.

Tettre magyar . . .

Tekintettel a berozsdá-
sodott szabadsajtóra, e
köl emény egyelőre lakat
alatt marad.

TARTALOM

Sorsz.	Oldal
1. Előszó	3
2. Virágéréskor	9
3. Szerelem a törvénykönyvben. (Párbeszéd)	13
4. Remény	45
5. Ábránd	46
6. Örök vágyódás	47
7. Édes álmom	49
8. Hűtsd le édes	51
9. Szemem előtt	51
10. Nem ismerlek	52
11. Pipacs a buzában	53
12. Rádium	54
13. Esti lepke	55
14. Poétaszerelem	56
15. Önteltség	62
16. SZONETTEK :	
I. Merengés	63
II. Lidérczfény	63
III. Örök emlék	64
IV. A szeretet hajnala	65
V. A mátkaság zengzete	66
VI. Korkép	66
17. Délibáb	68
18. Szendergés	69
19. Mámorban	71
20. Az első csók. (Dénes és Juliska)	73
21. Örök varázs	77
22. Szemérem	78
23. Talány	79
24. Emlékezés	80
25. Tilalom	81

HONSZERELEM :

Sorsz.	Oldal
26. Ne bántsát a magyart. (Párbeszéd)	85
27. Márczius 15.	107
28. Rákóczy	109
29. Váljunk el	112
30. Közeiedés	113
31. Kürtszó	115
32. Szózat a királyhoz	117
33. Szürkület	121
34. Két szerelem	123
35. Pitymallik	124

NÉPIES LYRA :

36. Incselkedés	126
37. Selyemháló a lány csókja	128
38. Leánykérő	129
39. Szeretek egy kis lányt	130
40. Cziczázás	131

VEGYES :

41. A csutak bajusztól	135
42. Férfijellem	136
43. Ború	137
44. A szeretet nevében	138
45. Rímcsöppek : I.—IV.	142
46. Dalmottók 1—9	143
47. Az idealizmus szerepe a társadalmi alakulásokban. (Elmélkedés)	147
48. Tettre magyar	175

OSZAK

